

Historien om

**HANS ALTSEN SØPSTAD OG
BERIT ANDERSDATTER HANGER
OG DERES BARN**

Hvem var de, hvor bodde de og hvordan levde de

Skrevet av Per Otto Høve i stor beundring og takknemlighet
til Oline Hansdatter Sørstad som ble så stormforelsket i Petter Høve at Amerika-billettene ble returnert –
og Gurine Nilsdatter Sørstad som ikke våget å reise alene med to små barn over «Dammen».

Trondheim 19. mars 2023

INNHold

Innledning	5
Anetavle for Albert, Karl og Oline	6
Mine oldeforeldres barn, svigerbarn og barnebarn	7
Kart over mine forfedres bosteder	8
Oldemor Berit Andersdatter Hanger	9
Oldefar Hans Altsen Olstad Sjøpstad	17
Albert Olaf Hansen Sjøpstad	22
Karl Marius Hansen Sjøpstad	30
Oline Hansdatter Sjøpstad	38
Johan Herman Ludvigsen Værnes	45
Etterkommerdiagram Berit og Hans	51
Etterkommerdiagram Berit og Ludvig	52
Etterkommerdiagram Hans, Johanne og Kirsti	53
Kilder	54

INNLEDNING

Denne historien er om mine oldeforeldre på farmors side – og barna deres. Her kan du lese om hvem de var, hvor de bodde og hvordan de levde. Jeg tar ikke for mye i når jeg sier at de startet med et «tillegg». Gjennom personene og hendelsene gir det også et innsyn i tiden de levde i.

Min oldemor var Berit Andersdatter Hanger født 30. juni 1861, på Hanger Markaplassen, Byneset. Hun bodde hos sin datter, Oline, på småbruket Lauvlund på Langstein da hun døde 27. januar 1927, 65 år gammel. Min oldefar var Hans Altsen Olstad Sjøpstad født 18. desember 1818 på Solstad i Skaun. Han døde på plassen Nypsletten, Leinstrand, 1. april 1895, 76 år gammel. Berit og Hans fikk 5 barn, men bare 3 vokste opp.

Det har vært veldig spennende å grave fram informasjon om nære slektninger jeg visste svært lite om. Som at:

- oldefar Hans Altsen var 42 år eldre enn kona, min oldemor Berit Andersdatter.
- oldemor mistet to av sine brødre i en tragisk husbrann.
- oldefar var født utenfor ekteskap og derfor «uægte».
- oldemor ble gravid med sitt første barn mens min oldefar var gift med en annen kvinne.
- oldemor var gift med oldefar i 12 år, men «ekteskapet var nok ikke videre lykkelig».
- oldefar etterlot seg kun 300,- kr og «løsøre av tarveligste slag».
- oldemor fant kjærligheten på nytt da hun ble enke – og ble gravid.
- oldemor ble fornedret og forlatt av kjæresten, ble psykisk syk og innlagt på Rotvold asyl – og barna ble tatt fra henne.
- farmor Oline ble så forelsket i min farfar at hun lot Amerika-drømmen fare.
- farmors bror, Karl, emigrerte til Amerika, 22 år gammel med 10 dollar i lomma – og ble «Northwest Champion» i bryting seks år senere.
- farmors bror, Albert, bygde opp en stor smedforretning på Melhus.
- farmors halvbror, Herman, satte en fenomenal bakkerekord i en av Norges største hoppbakker.

Jeg har også tatt med mine oldeforeldres forfedre i 5 generasjoner. Anetavlen viser at forfedrene var fra nærområdene til Trondheim: Byneset, Leinstrand, Børsa, Skaun og Melhus.

Kan nevne at jeg er etterkommer av Lisbet som ga navn til Lisbetsætra, og hun skal visstnok rusle rundt der fortsatt. Så du har fortsatt en mulighet til å treffe en av mine kjære aner ved å dra dit...

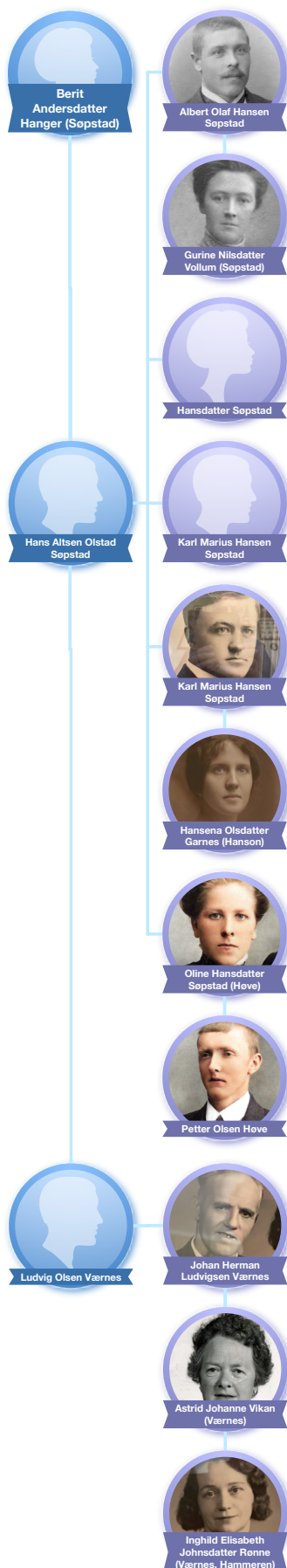
Per Otto Høve

Oldebarn av Berit og Hans

Forfedrene til: Albert Olaf Hansen Sørstad, Karl Marius Hansen Sørstad og Oline Hansdatter Høve (f Sørstad)

Mine oldeforeldres barn, svigerbarn og barnebarn

Albert Olaf Hansen Søpstad, f 30.11.1880, d 30.06.1964. Gift 21.10.1907 med Gurine Nilsdatter Vollum, f 19.12.1886, d 12.04.1962, fra Soknedal. Bosatt på Melhus. De fikk 6 barn:

Borghild Søpstad, f 10.01.1908, d 01.10.1950

Gunvor Søpstad, f 09.10.1910, d 07.09.1980

Normann Søpstad, f 22.04.1914, d 11.10.1984

Arne Søpstad, f 09.07.1916, d 12.12.1990

Hilmar Søpstad, f 08.04.1921, d 19.09.1998

Arvid Søpstad, f 26.01.1923, d 27.05.1923

Hansdatter Søpstad, f 12.05.1883, dødfødt.

Karl Marius Hansen Søpstad, f 19.10.1884, d 07.01.1885. Døde 2 1/2 måned gammel.

Karl Marius Hansen Søpstad, f 11.04.1886, d 01.06.1939. Emigrerte til Amerika i 1908. Gift 06.09.1915 med Hansine Olsdatter Garnes, f 30.06.1891, d 09.12.1949, fra Verdal. Bosatt i White Earth, Mountrail County, Nord-Dakota. De fikk 4 barn:

Ralph Hanson, f 23.08.1916, d 17.09.1989

Harry Oliver Hanson, f 09.10.1918, d 20.08.2005

Bernice Hanson, f 21.10.1921, d 22.05.2013

Laverne Harriet Hanson, f 01.10.1923, d 17.04.1992

Oline Hansdatter Søpstad, f 05.12.1888, d 15.04.1931. Gift 12.08.1912 med Petter Olsen Høve, f 03.07.1892, d 08.07.1957, fra Skaun. Bosatt på Langstein. De fikk 4 barn:

Klara Høve, f 06.02.1914, d 27.02.1993

Herman Høve, f 15.08.1915, d 13.02.1924

Pettersen Høve, f 06.07.1919, dødfødt

Odd Peder Høve, f 05.04.1925, d 07.01.2008

Johan Herman Værnes, f 16.05.1897, d 18.11.1961. Gift I 22.04.1919 med Astrid Johanne Vikan, f 27.02.1899, 28.05.1979, fra Steinkjer. Bosatt på Stjørdal. De fikk 1 sønn. Gift II i desember 1941 med Inghild Elisabeth Johnsdatter Rønne, f 19.03.1897, d 24.12.1969, fra Kristiansund. Bosatt i Trondheim. Barnløst ekteskap.

Johan Herman og Astrids sønn:

Herman jr. Værnes, f 30.09.1919, d 07.06.1987

OLDEMOR

BERIT ANDERSDATTER HANGER

Husmannsordningen

Hanger Markaplassen hvor Berit vokste opp var som navnet sier en husmannsplass.

Husmannsplassene var ikke registrert som egne eiendommer. De fleste plassene besto av hus og dyrkbar jord (husmann med jord), men det var også plasser som bare var ei tomt med hus (husmann uten jord). En del plasser ved sjøen besto av hus uten jord, for der var det muligheter å livnære seg av fiske.

Husmannen var eiendomsløs. Han eide hverken husene eller jorda, han var leietaker og husmannskontrakten forpliktet husmannen til å betale i form av pliktarbeid og/eller leie i penger til bonden eller den som eide plassen.

Det var et sosialt gap mellom husmannen og bonden. Husmanns-ordningen kan sees på som en løsning på et vanskelig problem: En voksende befolkning måtte tjene til livets opphold i et land hvor jordressursene ikke utvidet seg i samme takt. Mange kunne få gård, men ikke alle. De som ikke hadde tilgang til eiendom ble husmenn – eller flyttet til byer eller industri-steder. Husmennene hadde de fattigste jordressursene til rådighet, og de manglet permanent bruksrett.

I løpet av 1800-tallet vokste antallet husmenn. Det kulminerte på midten av 1800-tallet, da var det nærmere 90 000 husmenn i Norge (med eller uten jord), og rundt 113 000 små og store bønder. Husmannsvesenet var i all hovedsak avviklet før andre verdenskrig.

Utover på 1800-tallet ble husmennenes levekår forverret, de fleste opplevde vanskeligere tider. Så kom en ny mulighet – jordbruksseiendom i et annet land. Utvandringen til Amerika var tungt rekruttert fra husmennene.

Berits nærmeste familie er eksempler på dette: Alle Berits søsken som overlevde barndommen, hennes mor og hennes sønn Karl emigrerte til Amerika. Også 6 av søsknene til min farfar Petter 6 emigrerte.

Født 30. juni 1861, død 27. januar 1927, 65 år gammel

Datter av Anders Andersen Vorset Hanger og Lava Johnsdatter Børsøren

Berit vokste opp på Hanger Markaplass på Byneset. To av hennes brødre omkom bare 2 og 4 år gamle da hjemmet deres brant ned. Berit var gift med Hans som var 42 år eldre. Hun ble enke da hun var 33 år og kom i et forhold til en mann hun fikk et barn med. Han dro fra henne og Berit klarte ikke å føstre barna alene. De ble tatt fra henne og plassert på gårder i omegn – og Berit ble alvorlig deprimeret.

 BERIT ANDERSDATTER SØPSTAD (f HANGER) ble født 30. juni 1861, på Hanger Markaplassen, Byneset, som det femte barnet til Anders Andersen Vorset Hanger (f 16.10.1825, d 18.12.1890) og Lava Johnsdatter Børsøren (f 26.02.1826, død etter 1891, sannsynligvis i USA, emigrerte 01.04.1891). Berit ble døpt 11. august 1861 i Leinstrand kirke. Faddere: Anne Trondsdatter Hangerhagen, Nikolai Nikolaisen Hangerhagen, Guri Torgersdatter Esp, Kristofer Andersen Vorset og Karen Olsdatter Stene.

Hun hadde fem brødre (Anders Andersen Hanger 25.01.1851, d 27.10.1854, Johan Andersen Hanger 19.09.1852, d 27.10.1854, Anders Andersen Hanger 11.10.1855, d 16.09.1924, Johan Andersen Hanger f 16.09.1858, d 12.11.1864 og Andreas Andersen Hanger 11.04.1869, d 17.10.1950) og to søstre (Marit Andersdatter Hanger 21.12.1863, d 29.07.1925 og Johanna Andersdatter Hanger 29.09.1866, død etter 1888, sannsynligvis i USA, emigrerte 22.03.1888).

Den 31.10.1883 giftet hun seg med Hans Altsen Olstad Sjøpstad, f 18.12.1818, d 01.04.1895. Hun var 22 år gammel da hun giftet seg med Hans, som var 64 år gammel da. Hun hadde fem barn med Hans Altsen: Albert Olaf Hansen Sjøpstad f 30.11.1880, d 30.06.1964, Hansdatter Sjøpstad f 12.05.1883, dødfødt, Karl Marius Hansen Sjøpstad f 19.10.1884, d 07.01.1885, Karl Marius Hansen Sjøpstad f 11.04.1886, d 01.06.1939, Oline Hansdatter Sjøpstad 05.12.1888, d 15.04.1931.

Som enke ble hun kjæreste med Ludvig Olsen Værnes, f 07.03.1859, d 26.06.1916. Hun hadde en sønn med Ludvig: Johan Herman Ludvigsen Værnes, f 16.05.1897, d 18.11.1961.

Da hun var 29 år gammel, døde hennes far, Anders Andersen (d 18.12.1890). Det er uvisst når hennes mor Lava Johnsdatter Børsøren døde, da jeg ikke har funnet informasjon om henne etter hun emigrerte til Amerika i 1891. Berit var 31 år gammel da mora emigrerte.

Berit bodde på Langstein hos sin datter Oline og svigersønnen Petter, da hun døde av kreft 27. januar 1927, 65 år gammel. Hun ble gravlagt i Skatval kirke 4. februar 1927.

Hennes ektemann Hans Altsen døde 01.04.1895, 32 år før henne. Hennes kjæreste Ludvig Olsen døde 26.06.1916, 11 år før henne.

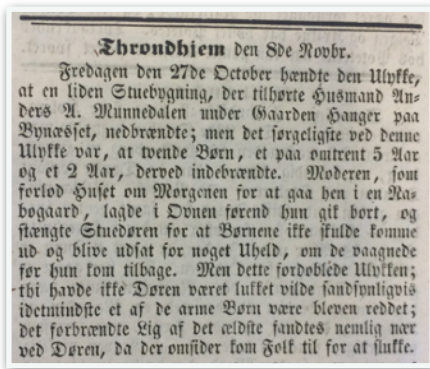
Berit vokste opp på Byneset

Berit vokste opp på Hanger Markaplass under Hanger Nerigård 252/1 i Mebygda på Byneset. Plassen lå ca. 50 meter øst for veien Eggen–Graneggen, omtrent 70 meter nord for fjøsbygningen til gården Granum. Faren Anders Andersen kom fra Vorset til Markaplassen ca. 1854.

Ved folketellingen i 1865 var det 2 kyr og 5 sauer på plassen og faren var oppført som «husmann med jord». Berit var 4 år da og bodde sammen foreldrene og to søsken, Anders 10 år og Marit 2 år. Året før hadde Berit mistet sin bror, Johan, han ble bare 6 år. Berit fikk senere to søsken til: Johanna f 1866 og Andreas f 1869.

Faksimile fra Adresseavisen 09.11.1854. Saken sto omtalt nederst på avisens førsteside:

«Fredagen den 27de October hændte den Ulykke, at en liden Stuebygning, der tilhørte Husmand Anders A. Munnedalen under Gaarden Hanger paa Bynæsset, nedbrændte; men det sørgeligste ved denne Ulykke var, at tvende Børn, et paa omtrent 5 Aar og et 2 Aar, derved indebrændte. Moderen, som forlod Huset om Morgen for at gaa hen i en Nabogaard, lagde i Ovnen førend hun gik bort, og stængte Stuedøren for at Børnene ikke skulde komme ud og blive udsat for noget Uheld, om de vaagnede før hun kom tilbage. Men dette fordoblede Ulykken; thi havde ikke Døren været lukket vilde sandsynligvis idetmindste et av de arme Børn være bleven reddet; det forbrændte Lig af det ældste fandtes nemlig nær ved Døren, da der omsider kom Folk til for at slukke.»

7 år før Berit ble født opplevde foreldrene en tragisk husbrann hvor to av barna deres brant inne. Stua på plassen brant ned 27. oktober 1854 og Anders på 3 år og Johan på 2 år omkom. Denne plassen het Havgum nordre og lå under Sanden (254/5) på Byneset. Foreldrene flyttet til Hanger Markaplass etter den tragiske brannen.

Berit ble konfirmert i Nypen kirke, Leinstrand 27. august 1876, 15 år gammel. Hun fikk karakteren «næsten god» i både kristendoms-kunnskap og flid m.v.

Plassen Berit vokste opp på ble antagelig nedlagt rundt 1900.

Berit hadde fire søsken som levde opp, to søstre og to brødre. Alle søsknene emigrerte til Amerika i tiden 1887–1892. Året etter Berits far døde av lungebetennelse i 1890 emigrerte også hennes mor, Lava. Hun dro etter barna til Amerika.

Deres reisemål var byen Ishpeming i Marquette County, Michigan, som ligger ved den store innsjøen Lake Superior på grensa mellom USA og Canada. Ishpeming var en gruveby hvor de dreiv ut jernmalm, gruveområdet var goldt og ufruktbart. I følge en av forfatterne av Bynesboka «Husmannsvesenet og utvandringa til Amerika» var Bynesingene ettertraktet arbeidskraft i gruvene. De gikk for å være sterke og arbeidssomme karer, men det var risikabelt arbeid i gruvene og det forekom ofte arbeidsulykker – og det var også flere som forulykket.

Berits bror Anders (Andrew Hanger) jobbet som «miner» i Ishpeming, var gift og bodde der til han døde, 68 år. Det samme gjorde søsteren Marit (Mary Olson), hun giftet seg i 1888 med en gruvearbeider fra Norge og døde der, 61 år. Berits bror Andreas (Andrew Hanger) må ha bodd kort tid i Ishpeming. Han bodde i mange år i Morrison County, Minnesota, med kone og to barn. Jobbet som «section foreman» på jernbanen og døde der, 81 år.

Jeg har ikke klart å finne opplysninger om Berits mor og søsteren Johanna etter de forlot Norge. I memoarene Berits sønn, Albert, skrev etter sitt opphold i Amerika, forteller han at han møtte sitt søskenbarn, John Kvammen, i Britisk Columbia i Canada. John var sannsynligvis sønn av Berits søster eller en av brødrene.

Berit må ha kjent på et stort tap, etter først å ha mistet sin far og så emigrerte mora og alle søsknene. Da mora dro med Amerika-båten i 1891 var det bare Berit igjen i gamlelandet av hennes nærmeste familie. Berit var da 30 år, gift med Hans Altsen, 72 år, og de hadde 3 barn i alderen 3–11 år.

Berit giftet seg med en mye eldre mann

På nyåret 1880 var Berit 18 år og innledet et forhold til Hans Altsen. Hans var 42 år eldre, gift og hadde 3 barn med sin kone, Kirsti Benjaminsdatter, f 01.03.1808. Hans og Kirsti dreiv plassen Sjøraunet (gnr 45, bnr 2) på Saupstad i Trondheim (den gang Leinstrand kommune). Plassen var skilt ut fra gården Saupstad og Hans tok over der i 1867. Jeg kan bare fantasere over hvordan forholdet startet. Kanskje kom Berit til Sjøraunet som «tjenestepige» hos Hans og kona. På den tiden var dette den vanligste yrkesveien for unge jenter. Et yrke som ble sett på som en veldig god læring til å bli en god husmor og kone. Tjenestejentene fikk ikke mye betalt, men de fikk bo på gården – og fikk all mat og nødvendige klær. Det hendte nok at husbonden hadde et godt øye til sine tjenestepiker – som i mange tilfeller kunne være i en sårbar situasjon. Hans hadde en aldrende kone – 10 år eldre enn ham.

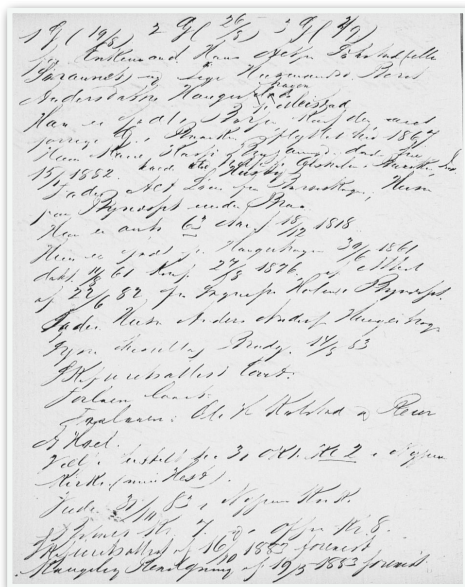
30. november 1880 fødte Berit sitt første barn, Albert Olaf. Da Albert ble døpt 20. februar 1881 var faren «gift mand Hans Altsen Sjøbstad». Barnet var «uægte» og Berit oppført som «pike» og bodde på Nypen på Leinstrand. Kirsti døde 15.01.1882, vel et år etter Albert ble født.

Forholdet til Hans fortsatte, til tross for den store aldersforskjellen – og de giftet seg 31.10.1883. Det er sannsynlig at Berit flyttet inn hos Hans på Sjøraunet da Hans sin kone døde på nyåret i 1882.

Faksimile av lysningsprotokollen.

Protokolltekst:

«I G (19/8) 2 G (26/8) 3 G (2/9) for Enkemand Hans Altsen Søbstad (eller Sør-
aunet) og Pige Husmands-
sdr: Beret Andersdatter
Hangerhagen på Meistad.
Han er født i Børsen, konf.
der, viet forrige G i Buviken,
flyttet hid (Leinstrand)
1867. Hans kone Kassi
Benjaminsdtr. døde den
15/1 1882. (Det er notert
noe til høyre for datoen
15/1 1882 som er vanskelig
å tyde, men to av ordene
er trolig Buviken og Husby.)
Fader Alt Lien fra Børse-
skogn. Hun paa Bynæsset
under Braa.
Han er omtr. 63 Aar f.
18/12 1818. Hun er født p.
Hangerhagen 30/6 1861
døbt 11/8 61 Konf. 27/8
1876 ef. Attest af 22/6 82,
Hr. Sognep. Holm, Bynæsset.
Fader Husm. Anders An-
dersen Hangerhagen
Lysn. bestilt af Brudg. 14/8
83. Skifteretsattest loves.
Forlovere Ole K. Kolstad og
Reier ... Hoel
Vielse bestilt den 30. okt. Kl.
2 i Nypen Kirke ...
Viede 31/10(?) 83 i Nypen
Kirke
Betalt Kr 7 og Offer Kr 8
Skifteretsattest af 16/10
1883 forevist.
Kongelig Bevilgning af 19/5
1883 forevist»

Berit og Hans solgte Sør-
aunet og flyttet med familien til plassen Nypsletten på Leinstrand om-
kring 1887. Der bodde de da datteren Oline ble født 5. desember 1888. Oline ble døpt 10. fe-
bruar 1889 og Berit står oppført som «Hustru» og Hans som «Skomager og Jordeier».

Ved folketellingen i 1891 (avholdt 1. januar) bodde familien på Nypsletten med 3 barn: Albert
Olaf (10 år), Karl Marius (4 år) og Oline (2 år). Berit var registrert som «husmoder» og Hans
som «gaardbruger og skomager». Albert stod også oppført som «besøgende» hos mormora,
Lava Johnsdatter Hangerhagen, på Hangerhagen (bnr 43b) på Byneset. Lava var akkurat blitt
enke og stod oppført som husmannsenke med jord. Muligens bodde Albert hos mormora en
tid?

Da sønnen Albert ble konfirmert 21. april 1895, bodde familien fortsatt på Nypsletten. I kirke-
boka var han registrert som: «Albert Olaf Hansen Nypsletten eller Søbstad». Dette fordi famili-
en først bodde på Sør-
aunet på Saupstad og senere flyttet til Nypsletten.

Berits mann døde tre uker før sønnen Albert ble konfirmert. Hans var oppført som «husmann,
gift mann», i kirkeboka ved Alberts konfirmasjon. Berit var oppført som «pige», selv om hun
hadde vært gift i mer enn 11 år da. Presten hadde nok slurvet litt med innskrivingen.

Berit alene om å forsørge 4 barn

Berits mann Hans Altsen døde av «brystsykdom» 1. april 1895, 76 år gammel. Berit var da 32
år og ble eneforsørger for 3 barn som bodde hjemme. I boet etter Hans var det ikke mye for
Berit å klare seg på, der kan vi lese følgende:

«Boets forfatning: Eier gårdparten Nypsletten, hvorpå skylder såmeget, at det kun vil
komme boet til gode ca. 300 kr. Eier dessuten løse av tarveligste slags. Fattigvesenet
har delvis understøttet familien.»

I en sykejournal for Berit er følgende anmerket om hennes ekteskap: «Var gift i 12 år med
husmann Hans Nypsletten. Ekteskapet var nok ikke videre lykkelig.»

Høsten 1895 innledet Berit et forhold til fraskilt urmaker, Ludvig Olsen Værnes (f 07.03.1859,
d 26.06.1916), fra Nedre Stjørdalen. De forlovet seg og planla å gifte seg. Høsten året etter ble
Berit gravid og 16. mai 1897 fødte hun deres sønn, Johan Herman Ludvigsen Værnes. Det viste
seg at denne urmakeren var en skikkelig rundbrenner, for dette var hans 5. barn utenfor ekte-
skap. Til Berits store fortvilelse ble det ikke noe av giftemålet og hun ble alene med å forsørge
den nyfødte gutten – og de tre andre barna. Dette fikk store konsekvenser for Berit – og hun ble
helt avhengig av fattigvesenet for å klare seg.

Berits kjæreste Ludvig var født på Bremset, Skatval i Trøndelag som sønn av inderst Ole
Bessesen Bremset (f 1833) og kona Gurianna Larsdatter (f 1835) fra Skogn. Ludvigs foreldre

Hans Altsen kjøpte plassen Søraunet på Saupstad i Trondheim i 1867 og bodde der nesten 20 år. Plassen lå omtrent ved Kongsvegen 85, der Kongsvegen barnehage ligger i dag. Eiendommen var fradelt gården Saupstad og hadde gnr: 45 bnr: 2 (tidligere 197/2). Bildet er kopiert fra Norges bebyggelse. 1–2: Nordlige seksjon Herredsbindet for Sør-Trøndelag Østre del, side 363 (optrykk 1978).

giftet seg 12.02.1858. Ludvig døde 26.06.1916 på Tørrem, Nes, Ørland da han var 57 år gammel. Gravlagt 01.07.1916, Nes kirke, Ørland.

Da Ludvig giftet seg 30.01.1890 i Værnes kirke med Hanna Andersdatter, f 1865 på Røros, var han veiarbeider og skrev seg Ludvig Olsen Bremset. De fikk en datter, Signe Lovise Henriette Ludvigsdatter, f 21.02.1891. Signe døde bare 1 uke gammel 28.08.1891. Familien bodde på Værnesmoen, Nedre Stjørdal, og han skrev seg fra da av som Ludvig Værnes.

Ektekapet mellom Ludvig og Hanna varte ikke lenge for i 1892 fikk han to barn med andre kvinner. Totalt har jeg funnet at han hadde 4 barn utenfor ekteskap med 4 forskjellige kvinner før han traff Berit Andersdatter. Så Ludvig var nok ikke den personen Berit trengte for å få orden på livet sitt etter hun ble enke.

Berit mistet hjemmet og barna ble «satt bort»

Da urmakeren forlot henne klarte hun heller ikke å beholde plassen Nypsletten og måtte flytte ut.

På slutten av 1800-tallet fantes det ikke noe offentlig sosialt hjelpeapparat som vi kjenner i dag. Det vanlige var at familien tok seg av sine, men Berits nærmeste familie var enten døde eller emigrert til Amerika. Berit var alene og klarte ikke å forsørge barna og i 1898 ble de tatt fra henne og satt bort på gårder i området. Det var datidens måte å sørge for at barna fikk det nødvendige for å klare seg. Familier som tok til seg barn fikk betaling fra fattigvesenet for å ha barna. Som regel ble de tatt godt vare på, men de ble nok tidlig satt i arbeid på gården.

Ved folketellingen i 1900 (3. desember) bodde barna på følgende gårder:

Albert Olaf var 20 år og klarte seg nok på egen hånd og bodde på gården Brubakk (gnr 115, bnr 2) på Melhus og hans familiestilling var «Losjerande, høyrer til familien», og yrket hans var «Dagarbeider ved gårdsbrug». At han hørte til familien tyder på at Albert var satt bort på denne gården da han var i 17-årsalderen og at han fortsatt hadde bopel der.

Karl Marius var 14 år og bodde på gården Bleke (gnr 9, bnr 3) i Melhus. Han var registrert med navnet Karl Hansen Nypsletten, fastboende, i tjeneste og dreiv med gårdsarbeide. Karl kom sannsynligvis til denne gården da han var i 11–12-årsalderen. Han bodde fortsatt på Bleke da han ble konfirmert i Melhus kirke 14.04.1901.

Oline var 12 år og bodde på gården Lund (gnr 26, bnr 1) ved Heimdal, hvor hun var i tjeneste. Trolig hadde hun vært på samme gården siden 9-årsalderen. Da Oline ble konfirmert 18. oktober 1903, 14 år gammel, i Leinstrand kirke, bodde hun fortsatt på gården Lund. Hennes mor

var utskrevet fra Rotvold og hadde også Lund som bosted og begge skriver seg Lund til «etternavn».

Johan Herman var 3 år og bodde på Hegstad Søndre (gnr 48, bnr 6) i Trondheim (den gang Leinstrand kommune). Han var fosterbarn hos gårdbruker Hendrik Haagensen og Marie Endresdatter. Det er uvisst hvor lenge han var der. Da han var 12 år var han pleiesønn og forsørget av fattigvesenet på gården Sorem ved Flatåsen i Trondheim.

Berit fikk psykiske problemer

Det gikk veldig hardt inn på Berit at urmakeren fra Stjørdal forlot henne og at hun attpåtil mistet både huset og barna. Berit hadde mistet alt og hun ble dypt deprimeret – og distriktslegen anmodet om at hun måtte legges inn på Rotvold asyl.

Etter forespørsel hos Statsarkivet i Trondheim fikk jeg utlevert Berits pasientjournal. Journalen gir innsyn i hennes vanskelige livssituasjon og hvordan dette førte henne inn i en tilstand av dyp depresjon hvor hun fikk diagnosen «Melancholi», på den tiden det samme som «sindssygdome». Depresjonen ga Berit vrangforestillinger om synd og at hun skulle påføres sykdom som straff for å være et dårlig menneske. Berits pasientjournal gir et godt innsyn i hvordan psykiatrien fungerte ved århundreskiftet.

Hun var innlagt i to perioder 18.07.1898–01.03.1901 og 24.03.1909–19.05.1912. Ved første innleggelse fikk hun diagnosen «Melancholi» og ved andre innleggelse var diagnosen «Dementia».

Det var Leinstrand fattigkommisjon som søkte om å få Berit innlagt sommeren 1898:

«Til bestyreren ved Rotvold sindsygeasyl

En kvinde, Berit Nypsletten, fra Leinstranden er i begyndelsen av denne maaned bleven sindssyg. Hr. distriktslæge Hartmann anser det nødvendigt, at hun blir indlagt ved ovennevnte asyl.

Da hun i længere tid har staaet under fattigvæsenets omsorg, overtager vi omkostningen for hendes ophold dersteds, hvis plads forøvrigt – som vi gjerne ønsker – f.t. var at avholde.

Leinstrandens fattigkom. den 18. juni 1898.

M. Larssen»

Av journalen ser jeg at Berit ble gitt noen dråper opium om morgenen, fikk karlsbadertsalt for treg mage og måtte ta «rolighetsbad» daglig. 19. juli 1898 ble følgende journalført:

Hun innkom i går på B, var rolig, orientert og klar, ga ordentlig beskjed. Har ligget på fellessal men har ikke sovet rart, har ligget som i en dvale. Hun opplyser at hun ble enke i april 1895. I oktober samme år stiftet hun bekjentskap med en urmaker fra Stjørdal og 16. mai 1897 fikk hun med ham et barn. Hun trodde enda da, at de skulle gifte seg, men hun har helt siden hun ble gravid vært forstemt, søvnløs, og hun synes, hun har hørt såmeget, som hun ikke kan forklare. Det er synden, hennes store synd, som har voldt det, mener hun, og sier, hun har alltid levd under den. Derfor var heller ikke hennes første ekteskap lykkelig, thi hun hadde et barn med sin mann innen denne ble enken etter sin første kone. Hun gjir i det hele et temmelig forstemt inntrykk men benekter alle suicidale innskytelser.

Etter at hun ble innlagt var savnet etter barna veldig sterkt. I journalen kan vi lese:

Er rolig og klar. Lengter meget hjem og overfalles ofte av triste tanker på barnene og hvordan det går med dem.

I journalen kan vi også lese om en hendelse om Berits fortvilelse og omsorgen for barna. Hun stakk av fra sykehuset for å besøke barna. 22. januar 1901 er dette anført:

Får fremdeles plutselige raptus, hvorunder hun viser seg ganske ubehersket, jamrer og river klærne av seg. Under en sådan tilstand rømte hun plutselig lørdag over stakittet og

Fra sykejournalen:
 Formentlige årsaksforhold
 til Berits depresjon:
 «Formentlig anger over sitt
 forhold og sorg over; at
 den mann, hun nå har
 levet sammen med, ikke vil
 gifte seg med henne, etter
 det var lyst for dem...»

dro hjem, hvor hun besøkte sine barn. Hun fulgte noenlunde villig med en vokterske tilbake.

Fra boka som ble utgitt i forbindelse med 100-års jubileet til Rotvold («Rotvold 1872–1972, fra asyl for sinnssyge til psykiatrisk sykehus») beskrives noen av behandlingsmetodene som ble brukt og hva et rolighetsbad var:

«Isolat og fastspenning i seng med hånd- og fotreimer eller badeterapi var brukt til langt inn i det 19-århundre. Selv om rapportene viser at Rotvoll så langt fra var av de verste brukere av isolat og fastspenning i seng var dette et av virkemidlene for å få urolige og utagerende personer tilbake til en roligere sinnstilstand.

Rolighetsbad ble mye brukt i psykiatrien, faktisk til godt inn i 1900-tallet. Man la pasienten i et badekar om morgenen og holdt vedkommende der i timevis, gjerne hele dagen. Temperaturen på vannet skulle være omkring 37 grader, og det var pleiernes oppgave å sørge for det, samt å mate pasienten under rolighetsbadet. Etter en dag i badekaret var de så sløve når kvelden kom at de sov rolig hele natten.

For de som ville opp, eller forsøkte å protestere, ble det festet trelemmer over badekaret. I trelemmen var det bare et hull for hals og hode. Dermed kom ikke pasienten seg verken opp eller ned. Det siste var viktig, for det hendte at enkelte pasienter klarte å drukne da de ble urolige under rolighetsbad. Av medikamenter man hadde til rådighet på slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet var det mest morfin som ble foreskrevet for å roe ned vanskelige pasienter.»

Berit ble utskrevet 1. mars 1901 og hennes tilstand var beskrevet som «Uhelbredelig» og framtidig oppholdssted var «Privatforpleining på hjemstedet». Det er sannsynlig at hun fikk bo på gården Lund på Lundhaugen ved Heimdal. Datteren Oline bodde der da – og da Oline ble konfirmert i 1903 hadde begge bostedsadresse på Lund.

Det ser ut som Berit fikk en omflakkende tilværelse etter hun ble utskrevet. Distriktslege Th. Herlofsen skriver at hun hadde vært forpleiet på forskjellige steder på Leinstrand, senest på Oustmyr ved Heimdal. Distriktslegen anmodet 25.03.1909 om at hun måtte få en ny innleggelse. Han begrunnet dette slik:

Hun har efter utskrivning fra asylet aldrig vært normal. Hun har i det siste bodd alene men ræket rundt i bygden til dels med megen stri og kommers(?). I den senere tid har dette tiltatt stærkt og hun har optrådt truende, så folk er ræd hende. Ingen vil ha hende i forpleining, og hun vil heller ikke selv gi seg in noget steds. Hun er meget vred på fattigvesenet og beskylder det for at nægte hende det fornødne til brændsel etc.

Hun har den hele tid siden forrige asylophold vært stærkt hallucineret.

Ikke lenge etter den andre innleggelsen stakk hun av igjen. Journalen 1. august 1909 har beskrevet hendelsen:

I går ettermiddag ved 17:30-tiden merket voktersken, at hun var borte. 2 pasienter fortalte, at hun hadde klatret over stakittet fra B-haven. Etterforskning i den nærmeste omegn førte ikke til noe resultat.

Berit hadde dratt hjem og ble der i to dager. Men der var hun tydeligvis ikke velkommen for fattigstyret sørget for å få henne bragt tilbake. Berit ble plassert på den strengeste avdelingen etter denne hendelsen.

Leinstranden fattigstyre har på forespørsel erklært, at det var umulig å beholde henne hjemme. Hun bragtes derfor i går ved politiets bistand tilbake til asylet. I dag er hun meget opphisset, skjenner og beklager seg over dårlig behandling og over at hun uten grunn holdes innesperret.

18. april 1912 mener legen at hun kan utskrives og anmoder Leinstrand fattigstyre om å ta ansvar for henne. De nekter og svarer at hun må plasseres «hos nogen privat i et distrikt der ligger fjærnt fra hjemstavnen».

Det ender med at Berit blir utskrevet 19. mai 1912, og følgende er anført:

Utsatt til forpleining hos Andreas Bromset for kr. 260,- pr år.

Fra sykejournalen:
«Fikk et barn før ekteska-
pet med den mann, hun
senere ble gift med og
mens hans kone ennå
levde. Etter mannens død
for 3 år siden har hun
tildels levd sammen med
en person, med hvem hun
har et 1 år gammelt barn.»

*Sløv med tøvete forfølgelsesforestillinger, som bringer henne i konflikt med omgivel-
se, når hun kommer i affekt kan hun vise seg impulsiv og voldsom og er i det hele vans-
kelig å omgås, men renslig og nokså arbeidsfør. Fattigstyret kan ikke skaffe henne for-
pleining i hjembygden. Antages fremdeles å ville tiltrengte særegen forpleining.*

Berit bodde de siste årene hos sin datter Oline

Berit var 51 år da hun ble utskrevet siste gang. Det er sannsynlig at gården Berit ble utsatt til var Bromset Nordre i Malvik. Gården ligger langs Markabygdvegen, vel 2 km sør for Leistadkrysset på E6. Ved folketellingen i 1910 var det Andreas Bromset som dreiv gården. Han var født på gården i 1870 og bodde der med kone og 5 barn. I 1910 hadde de to personer til forpleining med offentlig understøttelse. Hvor lenge hun ble boende på Bromset vites ikke.

Det er usikkert om hun var andre plasser før hun ved folketellingen i 1920 var bortsatt til forpleining med offentlig understøttelse og bodde på gården Stokkan Øvre i Melhus. Hun skrev seg Berit Andersdatter Hanger og var registrert som helt arbeidsudyktig, sinnssyk og at sykdommen fremtrådte i 40-års alderen.

De siste leveårene bodde hun hos sin datter, Oline, og hennes familie på småbruket Lauvlund på Langstein. Berit døde 27.01.1927 av kreft og i kirkeboka stod det «Småbrukerenke, hører heim på Leinstrand». I dødsfallprotokollen, Stjørdal lensmannskontor, stod hun oppført som «Beret Andersdatter Nypsletten, fattig understøttet» og arvingene var barna: 1) Oline Høve, Langstein. 2) Albert Sørstad, Melhus. 3) Karl Hansen, Amerika. 4) Hermann Værnes, Stjørdal.

Berits historie var ukjent

Oldemor Berits dramatiske historie var helt ukjent for meg inntil jeg begynte å søke informasjon om henne. Hennes historie viser hvor brutalt livet kunne være for hundre år siden. Spesielt for kvinner i Berits situasjon; enke med barn å forsørge, uten eiendom og familie – som lett lot seg lede inn i et nytt forhold, og ble forlatt og fornedret av barnefaren. Hun mistet alt og det førte henne inn i en dyp depresjon.

Berit fortjener å få sin historie fortalt.

Berit og Hans fikk 5 barn

1. **Albert Olaf Hansen Sørstad**, f 30.11.1880, d 30.06.1964. Gift 21.10.1907 med Gurine Nilsdatter Vollum (f 19.12.1886, d 12.04.1962) fra Soknedal. Var i Amerika fra 1910–1912. Kom tilbake og bygde opp stor smedforretning på Melhus og bodde der. De fikk 6 barn. Mer om Albert på side 22.

2. **Hansdatter Sørstad**, f 12.05.1883, dødfødt.

3. **Karl Marius Hansen Sørstad**, f 19.10.1884, d 07.01.1885. Døpt 14.12.1884. Ble bare 2 1/2 mnd. gammel.

4. **Karl Marius Hansen Sørstad**, f 11.04.1886, d 01.06.1939. Emigrerte til Amerika i 1908 og tok navnet Carl Hanson. Han var profesjonell bryter og i 1914 ble han Northwest Champion. Gift i USA med Hansine Olsdatter Garnes (f 30.06.1890, d 09.12.1949) fra Verdal. De etablerte seg i White Earth, Mountrail County i Nord-Dakota hvor de dreiv et hotell. De fikk 4 barn. Mer om Karl på side 30.

5. **Oline Hansdatter Høve**, (min farmor) f Sørstad 05.12.1888, d 15.04.1931. Gift 12.08.1912 med Petter Olsen Høve (f 03.07.1892, d 08.07.1957) fra Skaun. De flyttet til Langstein i 1917 og bygde opp småbruket Lauvlund. Oline var småbrukerkone der inntil hun døde. De fikk 4 barn. Mer om Oline på side 38.

Berit og Ludvig fikk 1 barn

1. **Johan Herman Ludvigsen Værnes**, f 16.06.1897, d 18.11.1961. Gift I 22.04.1919 med Astrid Johanne Vikan (f 27.02.1899, d 28.05.1979) fra Steinkjer. De ble skilt før 1931. De fikk en sønn. Gift II i desember 1941 med Inghild Elisabeth Johnsdatter Rønne, f 19.03.1897, d 24.12.1969, fra Kristiansund. Bosatt i Trondheim. Barnløst ekteskap. Herman var dyktig skihopper. Han skreiv seg mest som Herman Værnes. Da mora døde i 1927 bodde Herman på Stjørdal. Da han døde bodde han i Trondheim. Mer om Herman på side 45.

OLDEFAR

HANS ALTSEN OLSTAD SØPSTAD

Født 18. desember 1818, død 1. april 1895, 76 år gammel

Sønn av Alt Lødensen Husby Brå Gaustad og Marit Hansdatter Meistad

Hans var født på plassen Meia i Børsa som «uekte» barn og han vokste opp hos mora. Da mora giftet seg flyttet de til Olstadbakken i Børsa. Hans var gift første gang i 1843 med Kirsti Benjaminsdatter. De fikk 3 barn. De bodde i mange år på Ølsholmlykkja, en plass under gården Ølsholm, hvor kona var fra. De flyttet til plassen Søraunet på Saupstad hvor kona Kirsti døde. Hans giftet seg med Berit i 1883 og familien flyttet senere til plassen Nypsletten på Leinstrand. Hans og Berit fikk 5 barn.

 HANS ALTSEN OLSTAD SØPSTAD ble født 18.12.1818 på plassen Meia i Børsa som det eneste barnet til Alt Lødensen Husby Brå Gaustad (f 01.1792, d 07.02.1877) og Marit Hansdatter Meistad (f 1790, d etter 1865). Han ble født utenfor ekteskap og døpt i Børsa kirke 01.01.1819.

Da Hans var 58 år gammel, døde hans far, Alt Lødensen. Det er uvisst når mora døde, men Hans var mer enn 46 år da.

Hans hadde tre halvbrødre fra farens forhold og ekteskap: John Altsen Brendsel Lerdal, f 1815, d 1876, født utenfor ekteskap (mor: Mali Estensdatter Brendsel, f 1795), Lars Altsen Brå, f 14.01.1827, d 14.03.1899 (mor: Alts kone Siri Hansdatter Berg, f 1796) og Hans Altsen, f 1828 (mor: Alts kone Siri Hansdatter Berg, f 1796).

Hans hadde to halvsøsken fra moras ekteskap med John Gunnarsen d.y. Holemsløyken Olstad (f 1794, d 1865): John Johnsen Olstad, f 1830, og Siri Johnsdatter Olstad, f 1835, d 1852.

Hans var kjæreste med Johanne Larsdatter Meland, f 23.01.1823, d 23.04.1903, og de fikk en sønn utenfor ekteskap, John Hansen Meland, f 17.07.1842, d 03.01.1899.

Hans giftet seg I i Buvika i 1843 med Kirsti (Kassi) Benjaminsdatter Ølsholmskjæret, f 01.03.1808, d 15.01.1882. Han var 24 år og Kirsti 35 år gammel da.

Den 31.10.1883 giftet han seg II med Berit Andersdatter Hanger, f 30.06.1861, d 27.01.1927. Han var 64 år da han giftet seg med Berit, som var 22 år gammel da.

Han hadde tre barn med Kirsti Benjaminsdatter: Jens Hansen Ølsholmskjæret Sørstad f 30.04.1843, d 21.04.1920, Andreas Hansen Ølsholmskjæret f 18.05.1845, d 1935 og Johan Hansen Ølsholmskjæret Sørstad f 09.04.1848.

Han hadde fem barn med Berit Andersdatter Hanger: Albert Olaf Hansen Sørstad f 30.11.1880, d 30.06.1964, Hansdatter Sørstad f 12.05.1883, d 12.05.1883, Karl Marius Hansen Sørstad f 19.10.1884, d 07.01.1885, Karl Marius Hansen Sørstad f 11.04.1886, d 01.06.1939, Oline Hansdatter Sørstad f 05.12.1888 d 15.04.1931.

Fra 1843–1872 bodde han på Ølsholmskjæret i Buvika.

Fra 1872–1887 bodde han på Søraunet, Saupstad.

Fra 1888 til han døde i 1895 bodde han på Nypsletten, Leinstrand.

Hans titulerte seg som skomaker og jordeier.

Hans døde 01.04.1895 på Nypsletten, Leinstrand, 76 år gammel. Gravlagt 11.04.1895, Leinstrand kirke. Hans partner Johanne Larsdatter døde 23.04.1903, 8 år etter ham. Hans kone Kirsti Benjaminsdatter døde 15.01.1882, 13 år før ham. Hans kone Berit Andersdatter døde 27.01.1927, 32 år etter ham.

Navnetradisjoner

Norske navnetradisjoner har endret seg i løpet av historien. Inntil den nye navneloven ble innført i 1923, var en persons offisielle navn kun fornavnet, det vil si dåpsnavnet. I tillegg til navnet ble det lagt til et patronymikon og ofte et gårdsnavn.

Patronymet var farens navn + suffikset «sen» = sønn – eller «datter» = datter.

Som et eksempel hadde Hans og Berit en sønn som het Karl. Han ble kalt Karl Hansen, det vil si: Karl, sønn av Hans. Et annet eksempel er datteren deres Oline. Hun ble kalt Oline Hansdatter, det vil si: Oline, datteren til Hans. Gårdsnavnet var som en adresse, det vil si gården eller stedet der personen bodde. Denne delen av «navnet» endret seg avhengig av hvor personen bodde. Min oldemor vokste opp på Hanger Markaplassen i Byneset. Da var adressen hennes Hanger så adressen ble lagt til navnet hennes: Berit Andersdatter Hanger. Senere flyttet hun til Søraunet på Saupstad og dermed ble dette stedet lagt til som adresse: Berit Andersdatter Sørstad. Da hun flyttet til Nypsletten på Nypan ble hun skrevet som Berit Andersdatter Nypsletten.

Hans vokste opp hos mora

Hans Altsen ble født utenfor ekteskap og han vokste opp hos mora, Marit Hansdatter. Hans og mora bodde på plassen Meia i Børsa hos Marits mor som var enke. Foreldrene til Hans ble aldri gift og det var Marit som fostret opp sønnen. Hans var 16 år da mora giftet seg i 1835 med John Gunnarsen. Da flyttet Hans og mora inn hos John som hadde plassen Olstadbakken i Børsa. Plassen lå under gården Olstad.

På Olstadbakken lå det to husmannsplasser. Den ene ble fraflyttet da Hans sin stefar, John Gunnarsen, døde i 1865, den andre noen år senere.

Olstad grenser mot Buvika, og folket der har hatt mye samkvem med folket i Buvika, først og fremst med folket på nabogården Ølsholm. I folketellinga 1801 er Olstad ført som den første gård i Buvika. Folket der – iallfall husmannsfolket – sokna helst dit den tida. Men ellers holder kildene fast på at gården lå i Børsa.

Hans giftet seg til husmannsplassen Ølsholmskjæret

Da Hans Altsen giftet seg med Kirsti Benjaminsdatter i 1843 tok de over plassen Ølsholmskjæret i Buvika etter Kirstis mor, Guru Johnsdatter Ølsholm. Kirstis familie kom til Ølsholmskjæret ca. 1810 da hun var 2 år. Guru var født på gården Ølsholm (gnr 1), som hennes foreldre dreiv. Gården har vært i samme familie fra 1734 og til i dag (1977). Husmannsplassen Ølsholmskjæret (Ølsholmskaret) lå under gården Ølsholm i Buvika. Første ledd i gårdsnavnet Ølsholm kommer av mannsnavnet Olvir, som var bruker der langt tilbake.

Til vanlig hadde husmennene harde kår. Men plassfolkene under Ølsholm hadde det forholdsvis bra, fordi de hadde gode plasser, og i tillegg hadde de fisket. John Iversen Ølsholmlykken hadde etter skattelisten en formue på 200 spdr., og det var ikke dårlig i de harde år fra 1850 og utover. Ølsholmskjæret kunne også huse fremmede fiskere og tjene en skilling på det i de rike sildår. En av de fremmede viste forresten en privat foretaksomhet utenom det vanlige. Han satt i en kjeller i Ølsholmlykkja og laget sine egne penger, fortelles det. Staten har aldri satt pris på noe sånt, og foretaksomme Isak ble dømt til døden.

Ved folketellingen i 1865 bodde familien fortsatt på Ølsholmskjæret. Hans var 48 år og registrert som «Husmand uden jord, fisker». Kona Kassi var 10 år eldre, 58 år. Alle tre barna bodde hjemme: 1) Jens, 23 år, fisker. 2) Andreas, 21 år, skomaker. 3) Johan, 18 år, skredder.

Hans Altsen og Kirsti Benjaminsdatter dreiv Ølsholmskjæret til de flyttet i 1872 til plassen Søråunet på Saupstad i Trondheim, dengang Leinstrand kommune.

Om Søråunet kan vi lese følgende i Leinstrand bygdebok, bind 1: «Søråunet ble utskilt i 1863 (skyldstørrelse som nå) og solgt udyrket for 140 spdr. til Lars Sevaldsen Husby, født i Lom 1831. Lars og kona, Ingeborg Nilsdatter, fra Børsa hadde sønnen Theodor, visstnok også en datter, Ingeborg. Lars kjøpte i 1880 Ny-gårdsparsellen Søråunet/Saupstadmoen, som han snart solgte til Leganger, men bebodde som husmann, og drev omførselshandel. Søråunet gikk 1867 for 265 spdr. til Hans Olsen (feil: skal være Altsen) Ølsholm, senere til snekker Ole Nilsen Fiske og kone Anne, begge fra Surendalen.»

Ved folketellingen 1875 bodde Hans og kona Kirsti på Søråunet sammen med sønnene Johan og Jens. Jens var gift og bodde hjemme med kona og to døtre (Hans og Kirstis barnebarn). Totalt fikk Hans 23 barnebarn fra forhold før han ble gift med Berit. Hans sine barnebarn var født på samme tid som barna Hans fikk med Berit. Etter barna han fikk med Berit hadde Hans 14 barnebarn, så totalt var Hans bestefar til 37 barnebarn.

Hans fikk barn med Berit mens han var gift med Kirsti

Denne Hans Olsen Ølsholm som kjøpte Søråunet i 1867 må være Hans Altsen. Hans og kona kom til Søråunet først i 1872 da de solgte Ølsholmskjæret. Kona døde 15. januar 1882, men 2 år før hun døde fikk Hans en sønn, Albert Olaf, med Berit Andersdatter. Berit var 42 år yngre enn Hans som da var 62 år. De giftet seg 3 år senere. De ble boende på Søråunet til familien flyttet til plassen Nypsletten på Klett i 1887.

Speciedaler, eller spesidaler, også kalt species, er en pengeenhet som ble brukt i Norge fra 1560 til 1875. Forkortelsen var Spd. En speciedaler var opprinnelig en stor sølvmynt med en vekt på i underkant av 30 gram og et sølvinnhold på 87,5 %.
1 Spd = NOK 4,-.

Rundt 1893 bodde Hans Altsen, kona Berit og barna på en parsell, Nypsletten 2, fradelte gården Nypan 1. Denne parsellen ble fradelte Nypan 1 med skyld 2 skilling i 1865 og visstnok solgt til en Henrik Krampe. Her var bare et par mål til potetland, ingen beiterett eller slikt noe. Det finnes et skjøte av 1873 fra Nyp-bonden til Marie Lund på Nypsletten for 230 Spd. Men tjue år senere var en «gårdbruker og skomaker» Hans Altsen bruker. Plassen besto i følge folketellingen av en utsæd på 2 kg grasfrø, 1 ar (100 m²) kålrabi og 2 ar kjøkkenhagevekster.

Siden har Nypsletten vært på flere hender og eies nå (1957) av Olaus Årø. Stedet husene stod ligger ca. 500 m øst-nordøst for Nypan kirke. Det ble oppført nye hus rundt 1920 som fortsatt står og har i dag adresse Kammen 51, 7083 Leinstrand.

Hans døde som en fattig mann

Siden det ikke var noe å leve av på eiendommen var familien avhengig av inntektene Hans kunne tjene som skomaker. Hans var 69 da familien flyttet til Nypsletten og det ser ut til at alderen begynte å påvirke arbeidsevnen. Da Hans nærmet seg 75 år klarte han ikke å skaffe nok inntekt til familien, de måtte be om støtte fra Fattigvesenet.

Hans døde 01.04.1895, 76 år gammel, og hans kone, Berit, ble alene om å ta seg av barna.

Opplysninger om Hans sin død i følge Klokkerbok for Melhus, Leinstrand:

«Fullt navn og borgerlig stilling: Gift, skomager og eier af jord Hans Altsen Nypsletten født 1818 paa Solstad i Børsen, død 1/4 1895 og begravet og jordfestet 11/4 1895.

Fødselsår: 1818. Fødested: Solstad i Børsen. Bopæl: Nypsletten.

Opgiven dødsårsag: Ikke oppgitt.

Har læge vært tilkaldt: Ja

Er dødsfaldet anmeldt af vedkommende for Skifteretten (Lensmanden): Ja.»

Opplysninger om Hans sin død i følge dødsfallsprotokoll 1890–1911, s 45, Leinstrand lensmannskontor:

«Hans Altsen Nypsletten, født 1828(?). Dødsårsak: brystsykdom. Doktor: Distriktslegen.

Arvingene:

1. Avdødes gjenlevende hustru av 2. ekteskap, Berith Andersdatter Nypsletten ca. 35 år gammel.

2–4. Deres felles barn: Albert Olaf Hansen 14 år, Karl Marius Hansen 9 år og Oline Hansdatter 6 år, alle med moderen boende på Leinstranden.

Særkullsbarn: Avdødes 1. hustru Kassi Benjaminsdatter Søraunet, som døde 15. januar 1882, etterlater seg følgende myndige barn: 1. Jens Hansen Ølsholm, boende på Leinstranden. 2. Andreas Hansen, boende i Amerika. 3. Johan Hansen, boende i Børsen.

Boets forfatning: Eier gårdparten Nypsletten, hvorpå skylder såmeget, at det kun vil komme boet til gode ca. 300 kr. Eier dessuten løsøre av tarveligste slags. Fattigvesenet har delvis understøttet familien.

Anmerkning: Anmeldt av enken. Meldt skifteretten 2. mai 1895. Atter meldt 1. juli 1895.»

Faksimile av Hans Altsens dødsfallsprotokoll fra Leinstrand lensmannskontor:

Hans Altsens første kone

 KIRSTI (KASSI) BENJAMINSDATTER ØLSHOLMSKJÆRET ble født 01.03.1808 på Orkanger, som datter av Benjamin Jakobsen Hovsøren (f ca. 1765, d 1812) og Guru Johnsdatter Ølsholmskjæret (f 1777, d 17.07.1863). Kirsti ble døpt 06.03.1808 i Orkdal kirke og konfirmert 1825 i Buvik kirke.

Hun var 35 år da hun giftet seg i 1843 i Buvika med Hans Altsen, som var 24 år gammel da.

Kirsti døde 15. januar 1882, 73 år gammel.

Kirsti er innført i kirkeboka som Cassi Benjaminsdatter, døpt i Orkdal kirke. Hun og foreldrene bodde sannsynligvis på Hovsøren i Orkanger før de flyttet til plassen Ølsholmskjæret som Kirstis mor hadde overtatt fra foreldrene. Kirstis mor, Guru på Ølsholm, var gårdsjente og de tok til på Ølsholmskjæret ca. 1810.

Hennes mor Guru (Gurri) var født på Ølsholm (gnr 1) i Buvika. Kirstis forfedre hadde drevet gården siden oldefaren kom dit i 1734. Kirstis bror overtok gården etter foreldrene og det er direkte etterkommere som fortsatt har gården (pr. 1977).

Kirsti var 2 år da familien kom til Ølsholmskjæret omkring 1810. Faren Benjamin Jakobsen døde allerede i 1812, så mora Guru var alene med 3 barn fra ekteskapet og et fjerde barn hun fikk senere.

Kirsti er 3-mening med min tippoldefar Anders Pedersen Høve, f 17.05.1815, d 04.04.1885, som kjøpte gården Høve i Skaun hvor slektsnavnet stammer fra.

Kirsti bodde på Søråunet da hun døde 15.01.1882. I kirkeboka er hun innført som «Gårdmandskone Kassi Benjaminsdatter Søråunet». Hennes mann Hans Altsen fikk barn med Berit Andersdatter i november 1880, vel et år før Kirsti døde.

Hans fikk 3 barn med Kirsti i første ekteskap

1. **Jens Hansen Ølsholmskjæret Søbstad**, f 30.04.1843, d 21.04.1920. Ved folketellingen i 1865 var han registrert som fisker og bodde hjemme på Ølsholmskjæret i Buvika. Han bodde en periode på Tanga i Buvika, senere flyttet han sammen foreldrene til Søråunet på Saupstad i Trondheim. Jens Hansen giftet seg i 1871 med Ingeborg Pedersdatter (f 02.11.1845) fra Buvika. Ved folketellingen i 1875 bodde han og kona og barn på Søråunet. De bodde sammen Jens sine foreldre og hans bror Johan. Ved folketellingen 1891 bodde Jens med familien på Søbstadplass og han var oppført som «Sømann, matros paa indenskjærs fartøi» og bodde sammen kona og to barn: Petra og Johanna. Jens sitt fødselsår var oppgitt til 1851, men det stemmer ikke med andre opplysninger som f.eks. at han ble døpt i 1843. Da sønnen John Ingvald ble født i 1892 var han oppført som «Husmand Søfarende» med bopel «Søbstadplass». Da datteren Petra giftet seg 30.12.1900 i Nidarosdomen stod han oppført som brudens far «Inderst Jens Hansen». Jens ble enkemann i 1903, han var da oppført som «Baadsmand Jens Hansen Søbstad» og bodde på Selsbakøien i Trondheim. Da Jens døde i 1920 bodde han på Østmarka i Trondheim (den gang Strinda kommune). Han døde av alderdom, men det er tilført at han var: «enkemann, sjømann, fattigforsørget sindssyk». Jens og kona fikk 7 barn: Anna (tvilling med Hanna f 21.03.1875, d 25.05.1875), Hanna (f 21.03.1875), Anne (f 1876), Petra (f 07.10.1878, d 31.08.1967), Anne (f 1883, d 20.05.1889), Johanna (f 1886) og John Ingvald (f 14.01.1892).

2. **Andreas Hansen Ølsholmskjæret**, f 18.05.1845, d 12.04.1935. Konfirmert 1862. Var husmann i Furuvika under Olstad fra 1871–1903. På Furuvikplassen var det omtrent ikke jord for dyrking. Plassfolket hadde noen sauer som de føret i marka og på avsides steder, etter som de fikk lov til. Det var typiske fiskerfamilier som bodde der. Oppført som ungkar og gårdmannsønn da han giftet seg 29.12.1871 med Johanna Arntsdatter. Andreas må ha vært over til Amerika en periode, for da faren døde i 1895 bodde han der. Han døde av alderdom i 1935 og bodde da i Furuvika. Andreas og kona hadde 7 barn: Marit (f 1870), Karen (f 24.09.1872), Arnt (f 19.01.1875, d 1876), Anne (f 1882, d 1903), Herman (f 1887), Johan Arnt (f 15.02.1890, d 15.02.1975).

3. **Johan Hansen Ølsholmskjæret Sjøpstad**, f 09.04.1848. Konfirmert 1863. Ved folketellingen 1865 bodde Johan hjemme på Ølsholmskjæret i Buvika sammen foreldrene og brødrene og dreiv som ugift skredder. Ved folketellingen 1875 hadde familien flyttet til Søraunet på Saupstad i Trondheim. Johan bodde hjemme og var fortsatt ugift og skredder. Der bodde han sammen foreldrene og broren Jens, med kone og deres to døtre. Emigrerte han til USA? Det er registrert en Johan Olsholm, f ca. 1848, 35 år som kom med skipet Cephalonia, 24. september 1883 til Boston, Massachusetts, USA. Reisemålet var Minnesota.

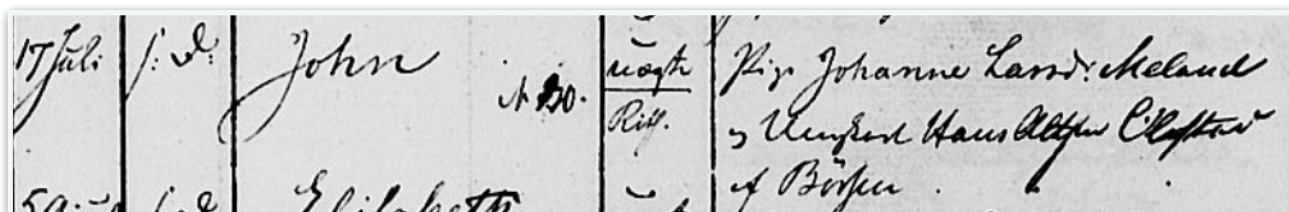
Hans fikk 5 barn med Berit i andre ekteskap

Se oversikt over barna, side 15.

Hans Altsens sønn John er innført i ministerialprotokoll for Stadsbygd prestegjeld 1842. Mor er «pige Johanne Larsdatter Meland». Hans er registrert som «Ungkarl Hans Altsen Olstad af Børsen».

Hans fikk en sønn med kjæresten Johanne Larsdatter Meland

John Hansen Meland, f 17.07.1842, d 03.01.1899. Vokste opp hos sin mor i Lensvika. Han flyttet til Trondheim hvor han giftet seg 25.10.1874 med 11 år yngre Baroline Karlsdatter Okkenhaug, f 06.02.1853, d 21.04.1927. De fikk 9 barn.

Berit og Hans sin eldste sønn, Albert, bygde opp en stor smedforretning på Melhus.

ALBERT OLAF HANSEN SØPSTAD

Født 30. november 1880, død 30. juni 1964, 83 år gammel

Sønn av Berit Andersdatter og Hans Altsen

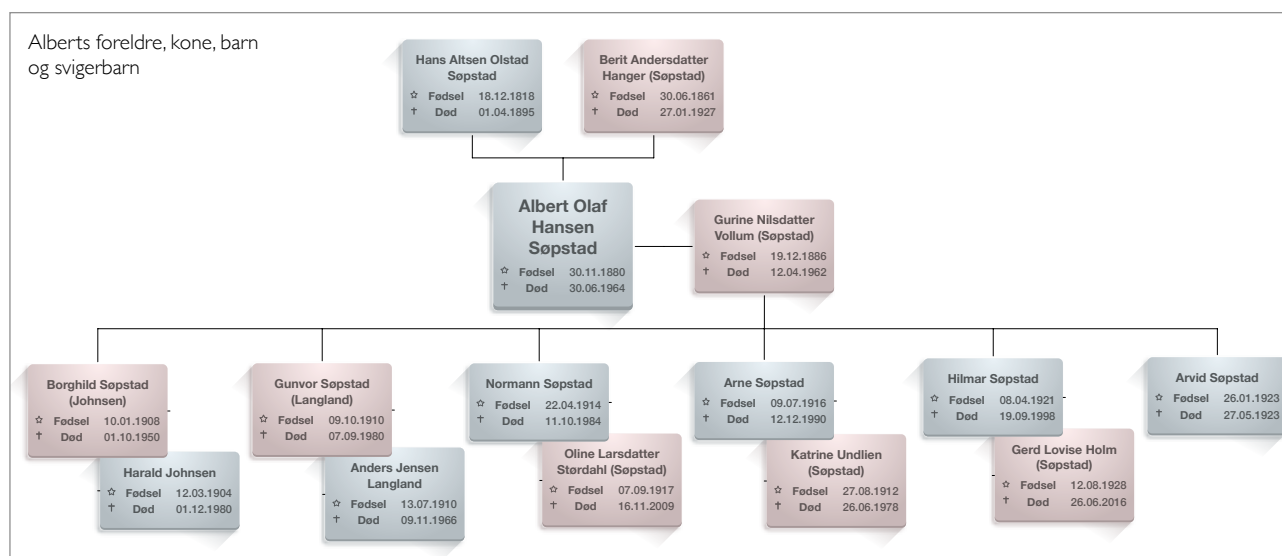
 Albert Olaf Hansen Sørpstad ble født 30.11.1880 på Nypan i Leinstrand. Han ble døpt i Leinstrand kirke 20.02.1881. Han var det første barnet til Hans Altsen Olstad Sørpstad, f 18.12.1818, d 01.04.1895, og Berit Andersdatter Hanger, f 30.06.1861, d 27.01.1927. Han hadde to brødre (Karl Marius Hansen Sørpstad, f 19.10.1884, d 07.01.1885 og Karl Marius Hansen Sørpstad, f 11.04.1886, d 01.06.1939) og to søstre (Hansdatter Sørpstad, f 12.05.1883, d 12.05.1883 og Oline Hansdatter Sørpstad, f 05.12.1888, d 15.04.1931). Albert hadde også en halvbror, Johan Herman Ludvigsen Værnes, f 05.12.1888, d 18.11.1931, som mora fikk med Ludvig Olsen Værnes. I tillegg hadde han 4 halvbrødre som faren hadde før han giftet seg med Berit, se side 20.

Da Albert var 14 år gammel, døde hans far, Hans Altsen. Albert var 46 år gammel da mora Berit Andersdatter døde.

Albert giftet seg 21.10.1907 i Støren kirke med Gurine Nilsdatter Vollum, f 19.12.1886, d 12.04.1962. Han var 26 år og Gurine 20 år gammel da.

Han hadde seks barn med Gurine: Borghild Sørpstad, f 10.01.1908, d 01.10.1950, Gunvor Sørpstad, f 09.10.1910, d 07.09.1980, Normann Sørpstad, f 22.04.1914, d 11.10.1984, Arne Sørpstad, f 09.07.1916, d 12.12.1990, Hilmar Sørpstad, f 08.04.1921, d 19.09.1998 og Arvid Sørpstad, f 26.01.1923, d 27.05.1923.

Albert døde 30.06.1964 på Melhus, 83 år gammel. Gravlagt 06.07.1964, Melhus kirke. Hans kone Gurine døde 12.04.1962, 2 år før ham.

42 års aldersforskjell mellom Alberts foreldre

Albert Olaf ble født utenfor ekteskap og står oppført i kirkeboka som «uægte» født. Albert sin mor var «Pige Berit Andersdatter», 19 år, og faren var «Gift mand Hans Altsen Sørpstad», 61 år.

Faren til Albert, Hans Altsen, var fortsatt gift med sin første kone, Kirsti Benjaminsdatter fra Ølsholm i Buvika, da han fikk barn med Berit. Kirsti døde vel et år senere, 15.01.1882, 73 år gammel. Det var 42 års aldersforskjell mellom Alberts foreldre. Kanskje var Berit i tjeneste på Søræunet hos Hans og kona da hun ble gravid?

Da Albert ble født var hans bosted oppgitt til Nypan, så han og mora bodde der inntil de flyttet til Søræunet under Saupstad, sannsynligvis vinteren 1882. Albert ble døpt 20.02.1881 og fadde-

re var: Randi Jensdatter Søbstad, Karoline Nilsdatter Søbstad, Ole Olsen Søbstad, Johannes Olsen Søbstad og Peder N. Søbstad.

Jeg antar at Albert bodde sammen mora på Nypan så lenge farens kone levde. Hun døde vinteren 1882 og da flyttet de sannsynligvis inn hos faren på Søråunet. Høsten 1882 ble mora gravid og i mai 1883 fødte hun et dødfødt barn og hadde da flyttet til Søråunet. For selv om det var veldig stor aldersforskjell fortsatte forholdet mellom Albert sine foreldre – og de giftet seg høsten 1883. Familien bodde fortsatt på Søråunet da de giftet seg 31.10.1883.

Alberts far hadde kjøpt Søråunet i 1867 for 265 Spd., men kom dit først i 1872. I 1887 solgte han plassen og kjøpte plassen Nypsletten på Klett og familien flyttet dit. Albert var 7 år da og broren Karl var 1 år. Året etter de kom dit ble Alberts søster Oline født. Alberts far titulerte seg da som «Skomaker og Jordeier». På plassen Nypsletten var det bare et par mål til potetland, ingen beiterett eller andre rettigheter. Så familien var avhengig av tilleggsinntektene faren klar- te å skaffe som skomaker for å klare seg.

Det ble vanskelig for familien da faren døde

Ved folketellingen i 1891 står Albert oppført som «besøgende» hos mormora, Lava Johnsdatter Hanger, på Hangerhagen (bnr 43b) på Byneset. Lava var nylig blitt enke og var oppført som husmannsenke med jord. Albert var 11 år da og muligens bodde han hos mormora en tid?

Da Albert konfirmerte seg 21. april 1895 i Melhus kirke, var fødested oppgitt til å være Søråunet i Leinstrand (stemmer ikke med opplysningene da han ble født, se foran) og nåværende bopel var plassen Nypsletten på Seneppen (Sør-Nypan), Leinstrand. Han fikk karakteren 3 i kristendomskunnskap, det samme i orden og oppførsel.

Alberts far, Hans Altsen, døde 3 uker før konfirmasjonen, 76 år gammel, av «brystsykdom». Albert var da 14 år og søsknene 8 og 6 – og mora ble alene om å forsørge barna. I boet etter faren var det ikke mye hjelp å få for en familie som allerede var understøttet av fattigvesenet:

«Boets forfatning: Eier gårdparten Nypsletten, hvorpå skylder såmeget, at det kun vil komme boet til gode ca. 300 kr. Eier dessuten løse av tarveligste slags. Fattigvesenet har delvis understøttet familien.»

Albert og søsknene ble satt bort

Alberts mor fikk store problemer med å forsørge familien alene. På den tiden var det i hovedsak familie eller naboer som var sikkerhetsnett. Karls mor hadde ingen, hennes far var død og mora og søsknene hadde utvandret til Amerika. En annen vanlig mulighet var å gifte seg på nytt. Så da Alberts mor traff en kjekk kar fra Stjørdal høsten etter hun ble enke, ga det håp om at de skulle klare seg. Stjørdalingen var fraskilt urmaker Ludvig Olsen Værnes (f 07.03.1859, d 26.06.1916). De forlovet seg og han flyttet inn hos familien på Nypan. Planen var at de skulle gifte seg – og høsten 1896 ble Alberts mor gravid og fødte sønnen Johan Herman Ludvigsen (Alberts halvbror) 16. mai 1897.

Men Ludvig var ikke til å stole på. Han dro sin vei og familien kom i en håpløs situasjon. Alberts mor klarte ikke å forsørge barna og seg selv. Barna ble tatt fra henne og hun ble dypt deprimeret. Sommeren 1898 besluttet distriktslegen at hun måtte innlegges på Rotvold asyl.

Faksimile av innføringen av Alberts fødsel og dåp.

1880	negete	1881	gittmann	Randi Jensdatter	Barnes Løkke negete Leier mål
30. Nov	Albert	Febr	Kammetken	Søbstad.	
	Olaf	20	Søbstad.	Karoline Nilsdatter	
			Pige Berit	Søbstad.	
			Storvold	Ole Olsen Søbstad	
			Søbstad	Johannes ib	
1881			Gårder.	Peder N. Søbstad	
Febr.					

Albert og søsknene ble satt bort på gårder i omegn, som var datidens måte å hjelpe familier som var understøttet av fattigvesenet.

Jeg er usikker på hvor Albert bodde før jeg finner ham i folketellingen i 1900. Da var han 20 år og bodde på gården Brubakk (gnr 115, bnr 2) på Melhus og hans familiestilling var «Losjerande, høyrer til familien», og yrket hans er «Dagarbeider ved gårdsbrug». Det kan tyde på at han har vært plassert der for flere år siden og at han fortsatt hadde bopel der. Hun som dreiv gården var gårdmannsenke Magnhild Larsdatter Brubak, 48 år. Hun dreiv skystasjon og jordbruk og hadde to døtre på 12 og 13 år.

Albert finner kjærligheten

Hvor lenge Albert bodde hos enka på Brubakken er uvisst, men i 1907 bodde han på Eggen i Melhus og dreiv som smed. Da han giftet seg med «tjenestepige» Gurine Nilsdatter fra Soknedal 21.10.1907 titulerte han seg som smed og bodde på Eggen i Melhus. Gurine bodde på Nyløkkja Nedre under Fossum i Soknedal. Forlovere var Alberts bror Karl Hansen Søbstad og smed Ole J. Søberg.

I 1908 ble deres første datter født, Borghild, og i 1910 kom nr. to, Gunvor. Da datteren Gunvor ble født bodde de i Fagerlia (gnr 94, bnr 4, husstand 2) på Melhus og Albert var fortsatt smed. Ved folketellingen i 1910 (registrert 01.12) hadde de samme adresse, men da var Gurine registrert som: «Hustru til en smed som er utvandret til Amerika». I husstanden var det også ei tjenestejente/barnepike, Anne Simonsdatter Varmbo, 14 år, fra Melhus.

Drømmen om Amerika

I 1908 emigrerte Alberts bror, Karl, til Amerika. Det påvirket nok også den unge familien til Albert som planla å dra etter. Albert reiste derfor over alene i august 1910 – og planen var at Gurine og jentene skulle følge etter. Også Alberts søster, Oline, skulle reise sammen med dem. I 1911 sendte Albert et postkort til søsteren fra Wardner i Britisk Columbia, Canada. Der jobbet han som smed og hovslager en periode – og lønna var 90 \$ pr. måned. Byen lå i en lang dal med et større vassdrag og terrenget lignet på norsk landskap.

Men Oline ble stormforelsket og forlovet seg med Petter Høve før de skulle emigrere, og det endret hennes reiselyst. Dette førte til at Gurine ikke ville reise alene med jentene over «Dammen» – og Amerika-billettene ble returnert.

Mens Albert var i USA besøkte han sin bror, Karl, som jobbet i jernbanebyen Proctor i nærheten av Duluth i Minnesota. Mer om Alberts opphold i Amerika kan du lese i hans memoarer på neste side.

Albert returnerte til hjemlandet jula 1912. I februar 1914 var han fadder til søsteren Olines datter, Klara, og høsten 1915 fadder til Olines sønn, Herman.

Postkortet Albert sendte til Oline 15. desember 1911 under sitt opphold i Wardner, Britisk Columbia i Canada.

Albert starter smedforretning

Gurine hadde flyttet tilbake til hjemplassen sin i Soknedal med jentene mens Albert var i Amerika. For i april 1914 da de fikk sønnen Normann var familien bosatt på Nyløkkja Nedre under Fossum i Soknedal. Det samme var de i 1916 da sønnen Arne ble født. Begge sønnene ble døpt i Soknedal kirke. Albert og kona etablerte seg på plassen Nyløkkja Nedre, som lå ved siden av Gurines hjemplass. Albert startet en smedforretning mens de bodde i Soknedal. Han var også med i herredsstyret en kort periode.

Ved folketellingen i 1920 hadde de flyttet til Lunheim (gnr 30, bnr 16) i Melhus. Albert oppgav at han dreiv egen smedvirksomhet og hadde leid arbeidshjelp. Han hadde ingen bierhverv. Videre at han hadde oppholdt seg i Amerika fra 1910 til 1913.

Sønnen Hilmar ble født i 1921 og familien var fortsatt bosatt på Lunheim, Melhus. De fikk også en sønn til i 1923, Arvid, men han døde bare 4 mndr. gammel.

I 1927 kjøpte Albert ei tomt, kalt Lilleheimen, som var utskilt fra Gimsengan på Melhus. Tomta lå opprinnelig under Sjefsgården på Gimse og var først solgt til plassen Israelsstu. Albert kjøpte tomta av Anders Gafseth for kr 300,-.

I følge Adresseavisen 03.10.1929, s 4, vedtok kommunestyret i Melhus 27.09.1929 å gi Albert en garanti på kr 2.500,- «Til opførsel av nytt arbeiderbruk Grillheim».

I følge en artikkel i Arbeider-Avisa 07.04.1931 var Albert formann i Melhus arbeideridrettslag på det tidspunktet. Da annonsertes det årlige Vassfjellrennet som idrettslaget stod som arrangør av. Ved idrettslagets 50-års jubileum i 1948 var Albert nevnt som en av to æresmedlemmer (ref. Nationen 10.03.1948, s 7).

Albert Olaf etablerte seg med smie på Melhus. Smedforretningen vokste til en av de største virksomhetene på Melhus i følge hans sønnesønn Arngrim Sørstad. På det meste var det 30–35 ansatte i smia. Det var Alberts sønn Normann som førte virksomheten videre.

26. august 1940 stod det i avisa Trøndelagen (s 6) at smia til Albert Sørstad ble skyldt på elva av en storflom i Gaula: «Elva grov unna jorda og tok smia hans Albert Sørstad». Dalføret var offer for en katastrofeflom som gjorde skader for millioner på veier, jernbane og gårder – og flere mennesker omkom.

Da Albert fylte 80 år stod følgende i Arbeiderbladet 29.11.1960: «Smed Albert Sørstad, Melhus, fyller 80 år onsdag 30. november. Han er født i Leinstrand og startet 1913 egen smedforretning i Soknedal, der han var første formann i Soknedal nedre arbeiderlag og medlem av herredsstyret 1915. Siden flyttet han til Melhus der han var medlem av herredsstyret 1920–22. Sørstad er æresmedlem i Melhus Idrettslag, der han har vært formann og styremedlem i flere år.»

Albert og Gurine fikk 7 barn, yngstemann døde som spebarn.

Det var sønnen Hilmar som tok over eiendommen etter foreldrene i 1952.

Alberts håndskrevne memoarer fra oppholdet i Amerika.

Albert Sørstads memoarer fra oppholdet i Amerika

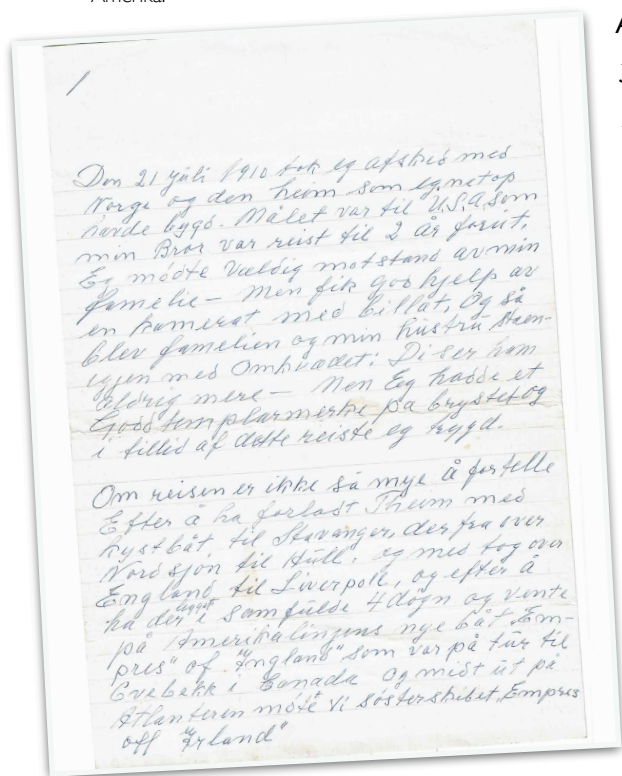
Jeg har modifisert språket.

Albert reiste 21. juli 1910 og kom tilbake 18. desember 1912.

Den 21. juli 1910 tok jeg avskjed med Norge og hjemmet jeg nettopp hadde bygd. Reisemålet var USA hvor min bror hadde reist til for 2 år siden. Jeg møtte veldig motstand i min familie, men fikk god hjelp av en kamerat med billetten. Så ble familien og min kone stående igjen med omkvedet: «Di ser ham aldri mere». – Men jeg hadde et Godtemplar-merke på brystet og i tillit til dette reiste jeg trygt.

Om reisen er det ikke så mye å fortelle. Etter å ha forlatt Trondheim med kystbåt til Stavanger dro jeg derfra over Nordsjøen til Hull. Derfra med tog over England til Liverpool. Etter å ha ligget der i 4 døgn og ventet på Amerikalinjens nye båt «Empres of England» startet turen til Quebec i Canada. Midt ute på Atlanteren møtte vi søsterskipet «Empres of Ireland».

Det var 2 prektige skip, og de passerte så nær hverandre at vi hilste på hverandre med sang og kraftige hurrarop. Av dem som var med fra Stavanger var det mange svensker og finner – og under vårt opphold i Liverpool ble vi smeltet sammen til en familie hvor vi spiste ved samme bord. Hver kveld var det dans i hotellets kjeller.

Godtemplarordenen,

International Organisation of Good Templars (IOGT), er en internasjonal avholds- og fredsorganisasjon. IOGT er representert (2018) i omkring 60 land og har på verdensbasis rundt 10 millioner medlemmer.

Medlemskap forplikter til totalavhold, arbeid for edruskap, fred og brorskap.

IOGT ble innført til Norge av den svenskfødte skipskaptein Carl Reynolds, som stiftet den første losjen i Porsgrunn i 1877. Året etter møtte representanter for 11 norske lokalløsner i Porsgrunn og stiftet Norges Storloge.

Kilde: Store norske leksikon.

Da vi nærmet oss Quebec måtte bukkene skilles fra fårene, ingen skulle på samme sted, og vi måtte skilles. Vi tok farvel med håndtrykk og takket for følget som ble spredt til alle steder. Bare noen få tok det samme toget et stykke, og så farvel igjen.

Enkelte av mine reisefeller traff jeg senere på forskjellige steder. Togreisen var en snegleaktig og kjedsommelig reise med mye togbytting. Mitt bestemmelsessted var White Earth i Nord-Dakota, der var jeg endelig framme den 12. august. Der ble jeg møtt av en kraftig undersætsig kar, som jeg på lang avstand kunne se var John K's bror fra Norge.

Vi hilstes og jeg hilste fra Norge og så kjørte vi 12 engelske mil ut til farmen hvor jeg spiste min første Dinner i Nord-Dakota. Så fort jeg fikk på meg overalsen, var det å gå i åkeren og skjake korn. Johns kone Maria, brukte god Verdals-kost: vafler og rømme, grisekjøtt og egg. Men jeg måtte trave i åkeren i 5 timer i ett, før jeg fikk mat; så jeg hadde en glupende appetitt når det ble matid. Jeg syntes arbeidstida var noe lang til å begynne med, men fikk på denne måten alt til å gå så lett og tida fløy fort i vei.

Når høsten var forbi begynte treskinga, som foregikk på denne måten: dampmaskina ble plassert midt i åkeren og ble fyrt med strå. For å mate denne var det vanligvis 10 to-hesters vogner. Disse vognene kunne også brukes til å kjøre kornet som randt ut av butselvegta og ble kjørt til lagringshuset. Denne treskegjengen kunne flytte fra farm til farm helt til alt var ferdig, nesten til jul.

Jeg hadde ikke mer å gjøre i Nord-Dakota, måtte til Duluth i Minnesota hvor hyrekontorene til skogscampene lå. På veggen utenfor Smiths Salon var det hyretavler hvor ledige jobber var slått opp: «Blacksmith's wanted», «Teamsters wanted» (merknad: hestekjørere, stallgutter), «40 dollars a month» osv.

Men tiden var så nær innpå jul at jeg bestemte å holde jul sammen med min bror som arbeidet i jernbanebyen Proctor, 10 mile fra Duluth. Jeg overrasket ham, han visste ikke at jeg var kommet til Amerika. Og der hadde vi en trivelig jul. Jeg måtte fortelle nytt ifra Norge og han om seg i den tiden som var gått, 2 år. Denne jernverksbyen besto av 200 mann med egen kino. Men skulle man oppleve noe større måtte man til Duluth. Vi fordrev tiden med forskjellige kraftøvelser, for det meste bryting. Karl trente til mesterskapet i Nordvesten som han også vant. Jeg fikk mange harde tårn under den behandlingen. Men i denne tiden tålte jeg en god del av slikt. Men tiden gikk fort. Jeg måtte til Duluth for å hyre meg ut, og da var jeg heldig. Jeg fikk hyret meg ut som smed hos to svensker som dreiv i fellesskap, snille karer. Var der helt ut til i mai og hadde gode dager, lett arbeid.

Der fikk jeg som køye-kompis, en ung mann fra Norge som ikke hadde skrevet hjem til sine pårørende siden han forlot dem for mange år siden. Grunnen var, han var blitt offer for alkoholen. Jeg som var Godtemplar kunne ikke annet enn å gjøre et forsøk med den ulykkelige. Jeg fikk ham til å skrive hjem og samtidig skrev jeg til min kone om at jeg hadde råket på Per. Gleden ble stor hos foreldrene når de fikk høre hvilke planer vi hadde lagt for hjemreise som var denne:

Vi skulle til Canada på skogsarbeid og tjene opp til gammelland-billett. Tiden gikk og mai kom med oppbud om slutt på denne vinteren. Alle reiste inn til Duluth, men jeg måtte stå igjen og fikse redskap til neste sesong, disse tre dagene var ulykken! Da jeg kom møtte jeg en sjanglende fordrukken skikkelse som utbrøt: «Det er ingen redning for meg!» Jeg svarte at «Det skal bli redning for deg! I morgen tidlig skal du og jeg stå reiseferdige etter planen, fatt mot! Og møt meg!»

Men – ingen Per var å finne og jeg må innrømme at av alle mine nederlag i livet var dette et av de største. Men Godtemplarmerket bar jeg likevel stolt og lykkelig som min redning ved slike anledninger om tapt lykke. Jeg hadde en misjon å utføre for min egen familie som var mer viktig. Men denne Per, som jeg kjempet for ikke å falle, og som jeg senere hørte omkom ved drukning, bedrøvet meg meget.

Da jeg kom tilbake til Nord-Dakota hadde jeg sikret meg retten til «Homestead». Da kunne jeg hente over familien min som hadde fått tilsendt billetter og reisepenger. Imidlertid hadde min søsters skjebne blitt forandret, hun falt fra, hun var blitt forlovet. Og da ble min families skjeb-

ne avgjort av min kone. Hun våget ikke å reise over havet med to små. Selv en gammel norsk-amerikaner frarådte henne å reise. Og jeg måtte ta billettene tilbake.

Under mitt opphold i White Earth var jeg med og bygde byens kraftverk for elektrisitet av betong. Dette lå slik til at mørtelen måtte bæres i kasser, og styrtes i fundamentet. Peter Nerset, eier av byens største manufaktur, sto og inspiserte og var en stor spilloppmaker. Jeg brukte min gammellands-hatt og med det samme jeg skulle styrte kassen fiket han til min gammellands-hatt så den falt i graven. Jeg lot som ingenting og tømte kassen så hatten ble begravet. Etterpå gikk jeg inn på butikken og tok meg ut en verdifull lue for tapet av hatten min. Denne episoden har han fortalt mange ganger, hvordan det gikk med min hatt fra gamlelandet.

Når arbeidet i byen var slutt, var det å begynne med harvesten og treskinga som varte til ut i november. Og neste mål var britisk Colombias store skoger. Imens var min bror Karl kommet opp til Nord-Dakota og rentet seg en farm av O. Karlgard som da reiste hjem til Norge. Jeg husker når han pløyde, han brukte to store okser, det var i denne tiden brukt mest okser til den slags trekkraft. To slike okser kunne trekke for fire hester.

Jeg tok turen gjennom Montana over grensen til Canada gjennom Saskatchewan til Alberta. En natt jeg lå på toget mellom disse statene våknet jeg brått da jeg hørte den berømte sangen: «Ved Italiens sletter min vugge der sto». Jeg var ikke sen om å sprette opp og hilse på sangfuglene, det var to norske sjøgutter som skulle til Stillehavskysten på laksefiske. Dere må tro det var høytid for meg dette, å få høre norske stemmer. Men idyllen varte ikke lenge, jeg måtte ta avskjed med dem på første stopp, Wardner, som ligger i en lang dal og et større vassdrag. Langs dette hadde «Canadian passific» skogscamper, og terrenget er likt det norske. I camp 1 fikk jeg begynne som hjelper, men smeden oppdaget at jeg var brukbar som smed og jeg ble ansatt i camp 2, og full lønn som smed 90 dollar «a month». Jeg var ikke så lenge der, så ble jeg flyttet til camp 3 som besto av bare stor furuskog og der var jeg stordelen av sommeren. Jeg skulle ha vært tegner så jeg kunne ha illustrert vognene som ble brukt til transport av tømmeret som kunne måle opptil 1 m i diameter. Hjulene på disse transportvognene var opptil 3 m høye. Jeg måtte forlate denne campen og flyttet opp til camp 4 som var den siste. Der var det 50 kløvhester jeg var hovslager for, det var et kjedelig arbeid. Det eneste som var en avveksling var når vi kunne felle 1 bjørn no og da. Den måtte vi snu og trække skinnet på veggen. Og så var det slutt i Britisk Columbia for denne gang.

Derfra dro jeg opp til staten Alberta, hovedstaden i Alberta er Calgary, der traff jeg mitt søskenbarn John Kvamen. Han ville vestover på jernbaneanlegget «Great Northern». Jeg hadde liten lyst til dette, men for å føye ham måtte jeg bli med, da han spanderte billetten.

Mitt hovedformål var å komme hjem til jul. Vi stoppet i en tunnell hvor vi arbeidet som borsmeder begge to. Men John kunne ikke stå der heller, men satte avsted. Dette var siste gang jeg så ham, han hadde fått uroa i blodet. Jeg var der i 13 uker. Vi var 9 smeder, 4 innslag, mest maskinboring. Jeg visste at det var en kamerat, en nabo i fra Norge i Waukorer(?), så jeg fikk lyst til å se om ham med det samme. Han dreiv som byggmester, kjøpte tomter og bygde hus som han solgte og gjorde bra forretning. Byen var ennå på det nærmeste en nybyggby på den tiden, og jeg vendte nesen mot øst, tilbake til Calgary hvor jeg fikk jobb på ei Stritkorlinje(?) 10 mile fra byen. Men det var ingen lett jobb å sko disse store 12 kvart hestene som ble brukt til å trekke noen store gredingvogner(?). Disse hestene var nettopp fanget på prærien og nesten ville og livsfarlige å sko på fri hånd. Den jobben ble kort. Jeg sleit med denne et par uker og så

Dette bildet sendte Karl som et postkort til søsteren Oline i 1914. Karl er avmerket med et kryss. Bildet illustrerer det Albert har beskrevet: «...treskinga, som foregikk på denne måten: dampmaskina plassertes midt i åkeren og fyrtes med strå. For å mate denne var det i alminnelighet 10 2-hestes vogner:»

vendte jeg tilbake til Nord-Dakota for å ta et par måneders jobb på den samme farmen som jeg startet på for 2 1/2 år siden.

Min oppgave i Amerika ble for såvidt mislykket med hensyn til min familie. Jeg måtte dra tilbake til Norge igjen med uvisshet om en usikker fremtid. Men jeg kunne enda reise tilbake og ta dem med.

Jeg tok så avskjed med de snilleste menneskene jeg har møtt og forberedte meg på hjemreise. Om jeg hadde fortsatt å leve der kunne jeg ha vært en rik mann. Etter jeg reiste ble det oppdaget oljekilder, så da måtte jeg ha reist hjem og hentet familien over til USA.

Tilbakereisen til Norge var ingen trivelig tur. Jeg valgte den samme linjen, Cunard-linjen. Og så tok jeg det siste farvel med min bror, som også ble det aller siste i det han døde av slag, kun 53 år gammel. Emigranttoget til New York, som var helt overfylt av alle slags nasjoner og straffanger som var lenket til sine voktere. Og usunt og kvalmt med sterk gjennomtrekk og jeg pådro meg en sterk forkjølelse. Jeg ble heller ikke bedre av å sitte og vente på anvisning til losji. Til slutt måtte jeg henvende meg til en Polis, til å trylle frem losji for natten, som ikke var av det beste. Det første jeg gjorde morgenen før jeg dro var å gå til Handelsbanken og tømme meg for kontanter. Og så gikk jeg ombord i båten som skulle gå til Liverpool, så over England til Hallifaks. Båten jeg skulle reise med var en gammel rugg «Garmania» og på denne fikk jeg etterveer av min forkjølelse som jeg fikk under reisen til New York. Jeg måtte søke legen ombord som foretok en strupeskylling og jeg ble kureret bare på et par dager. Som reisefølge fikk jeg Iver Mosand fra Soknedal som reiste hjem første gang. Over Nordsjøen var det meget stygt vær og hard sjø. Vi fikk se Norges kyster og den 18. desember 1912 steg vi i land i Trondheim og kom hjem til julebordet og ble gledelig mottatt av små og store.

Brev fra Albert Sjøpstad til Karls datter Bernice

Kjære Bernice!

Jeg må skrive noen linjer til deg på norsk så får du selv få oversette det, det er vel noen der som kan gjøre det. Jeg er for tiden her på en helseheim på Høllonda der verdensmesteren Toralf Engan bor i sit hjem.

Jeg mangler et godt høreapparat, nu averteres det flere typer av disse, så det blir ikke så godt å velge i første omgang.

Eg holder på med en fortelling/roman og skulle der få noget stoff om min broders bedrifter ved å vinne mesterskapet i bryting in Nordvesten. Foreløpig skal jeg ikke skrive mere om dette, men hadde di haft råd til å sende meg et foto-aparat så skuld eg ta op noen bilder så du kunne se mig slik jeg nu er. Hvis din far havde gjort det samme, så kunde han ha blit like gammel som meg. Min vekt har gått ned til fra 90,7 til 68 kg, og eg gjør gymnastik som en ungdom. Det er ikke umulig at eg kan komme over til dere. – Jeg kan ikke åbenbare mere før eg får høre fra dere.

Gurine Nilsdatter Sjøpstad var født i Soknedal.

Albert sin kone

 GURINE NILSDATTER VOLLUM ble født 19.12.1886 på Nyløkkja Nedre under Fossum i Soknedal. Hun var det første barnet til Nils Olsen Vollum, f 26.04.1857, d 07.09.1926 og Gjertrud Arntsdatter Nyløkken, f 09.07.1859, d 17.12.1952. Hun hadde en søster (Gjertrud Nilsdatter Vollum, f 01.09.1903) og fem brødre: Arnt Nilsen Vollum, f 09.10.1890, Olaf Nilsen Vollum, f 1893, d 1967, Ole Nilsen Vollum, f 1895, d 1942, Peder Nilsen Vollum, f 31.12.1897, d 1951, Nils Nilsen Vollum, f 20.06.1900.

Gurine vokste opp i Soknedal. Hun ble konfirmert i 1901.

Hennes far døde da Gurine var 39 år. Mora døde da Gurine var 65 år gammel.

Gurine bodde på Nyløkkja Sørpå under Fossum i Soknedal da hun giftet seg i Støren kirke 21.10.1907 med Albert. Hun var 20 år og Albert var 26 år gammel da.

Hun hadde seks barn med Albert: Borghild Sjøpstad, f 10.01.1908, d 01.10.1950, Gunvor Sjøpstad, f 09.10.1910, d 07.09.1980, Normann Sjøpstad, f 22.04.1914, d 11.10.1984, Arne Sjøpstad, f 09.07.1916, d 12.12.1990, Hilmar Sjøpstad, f 08.04.1921, d 19.09.1998 og Arvid Sjøpstad, f 26.01.1923, d 27.05.1923.

Gurine døde 12.04.1962 på Melhus, 75 år gammel. Gravlagt 18.04.1962, Melhus kirke. Hennes ektemann Albert døde 30.06.1964, 2 år etter henne.

Albert og Gurine fikk 6 barn

1. **Borghild Sjøpstad**, f 10.01.1908, d 01.10.1950. Født på Nyløkkja Nedre under Fossum i Soknedal. Gift i Melhus kirke 01.08.1936 med Harald Johnsen, f 12.03.1904, d 01.12.1980. Bosatt i Narvik. De fikk en sønn Sverre Albert.

Borghild ble døpt i Melhus kirke og faddere var Gurines foreldre og to søsken – og Alberts to søsken: «Husmand Nils O. Vollum af Soknedalen og hustru Gjertrud Arntsdatter, ungkarl Ingebrigt Nilsen Vollum, pige Ingeborg Nilsdatter Vollum, ungkarl Karl Hansen Sjøbstad og pige Oline Hansdatter Sjøbstad».

2. **Gunvor Sjøpstad**, f 09.10.1910, d 07.09.1980. Født i Fagerlia på Melhus. Gift med Anders Langland, f 13.07.1910, d 09.11.1966, fra Melhus. Bodde på Sneppen under Søberg i Melhus. De fikk 3 døtre Anne Marie, Gurine og Astrid Johanne.

Gunvor ble døpt i Melhus kirke og faddere var: Kari og Henrik Tisløv, Marie og Johannes Karlgård, Anne Løre og Olav Vollum.

3. **Normann Sjøpstad**, f 22.04.1914, d 11.10.1984. Født på Nyløkkja Nedre under Fossum i Soknedal. Gift med Oline Larsdatter Størdahl, f 07.09.1917, d 16.11.2009, fra Flå. Normann tok over smedforretningen til faren på Melhus. De fikk to sønner Ola Normann og Annar Olaf.

Normann ble døpt i Soknedal kirke og faddere var Nils Olsen og Gjertrud Arntsdatter Vollum.

4. **Arne Sjøpstad**, f 09.07.1916, d 12.12.1990. Født på Nyløkkja Nedre under Fossum i Soknedal. Gift med Katrine Undlien, f 27.08.1912, d 26.06.1978, fra Melhus. Bodde på Strindheim i Trondheim. De fikk to sønner Arngrim og Geir Anton.

Arne ble døpt i Soknedal kirke og faddere var Nils Nilsen Vollum (yngre) og Anna Arntsdatter Fossum.

5. **Hilmar Sjøpstad**, f 08.04.1921, d 19.09.1998. Født på Lunheim, Melhus. Handelsbetjent Hilmar ble gift 26.06.1948 med butikkdame Gerd Lovise Holm, f 12.08.1928, d 26.06.2016, fra Melhus. Bodde på Lilleheimen på Gimse som han tok over etter sin far i 1952. De fikk 3 sønner Arnstein, Jan Roar og Bjørn Gunnar.

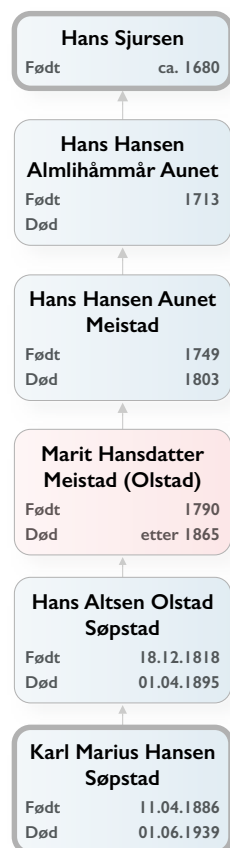
Hilmar ble døpt i Melhus kirke og faddere var Ingebrigt Løre og kona Anna, Even Sveum, Gjertrud Vollum, Ola Brækås og Ingeborg Sveum.

6. **Arvid Sjøpstad**, f 26.01.1923, d 27.05.1923. Født på Melhus, døde bare 4 mndr gammel.

Arvid ble døpt i Melhus kirke 29.03.1923 og faddere var: Ola Olsen Indset(?) og kona Sigrid, Olaf O. Aune og kona Tora.

Karl tok navnet Carl Hanson da han kom til USA. I dødsattesten står han som Carl Morris Hanson.

Etternavnet Hanson

Opprinnelsen til etternavnet Hanson som Karl tok da han kom til USA, stammer fra hans tipp-tippoldefar «skriverdreng» Hans Sjørusen (født ca. 1680) som i 1713 fikk en sønn utenfor ekteskap med pike Berit Larsdatter.

En «skriverdreng» var en ung mann som gikk i lære hos fogden og var skrivekyndig. Hans må ha vært en dyktig kar for det var ikke vanlig å kunne skrive på den tiden.

Etter navnetradisjonen fikk sønnen farsnavn + sen. Karls far ble oppkalt etter morfaren Hans Hansen Aunet – som var oppkalt etter sin far.

KARL MARIUS HANSEN SjøPSTAD

Født 11. april 1886, død 1. juni 1939, 53 år gammel

Sønn av Berit Andersdatter og Hans Altsen

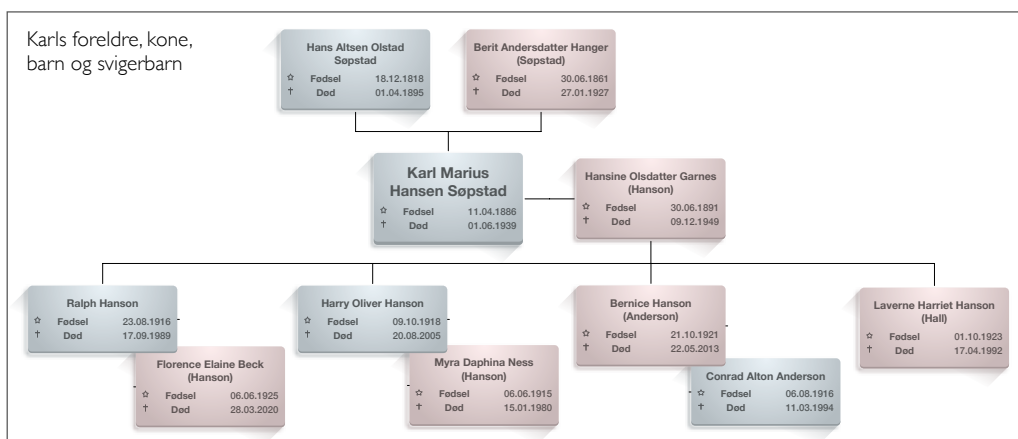
KARL MARIUS HANSEN SjøPSTAD ble født 11.04.1886 på Sjøraunet, Saupstad i Trondheim (den gang Leinstrand kommune). Han ble døpt i Leinstrand kirke 14.06.1886. Han var det fjerde barnet til Hans Altsen Olstad Sjøpstad, f 18.12.1818, d 01.04.1895, og Berit Andersdatter Hanger, f 30.06.1861, d 27.01.1927. Han hadde to brødre (Albert Olaf Hansen Sjøpstad, f 30.11.1880, d 30.06.1962, Karl Marius Hansen Sjøpstad, f 19.10.1884, d 07.01.1885) og to søstre (Hansdatter Sjøpstad, f 12.05.1883, d 12.05.1883, Oline Hansdatter Sjøpstad, f 05.12.1888, d 15.04.1931). Karl hadde også en halvbror, Johan Herman Ludvigsen Værnes, f 05.12.1888, d 18.11.1931, som mora fikk med Ludvig Olsen Værnes. I tillegg hadde han 4 halvbrødre som faren hadde før han giftet seg med Berit, se side 20.

Da Karl var 8 år gammel, døde hans far, Hans Altsen. Han var 40 år gammel da mora Berit Andersdatter døde.

Karl giftet seg 06.09.1915 i Stanley, Nord-Dakota, USA, med Hansine Olsdatter Garnes, f 30.06.1891, d 09.12.1949, fra Verdal.

Han hadde fire barn med Hansine: Ralph Hanson, f 23.08.1916, d 17.09.1989, Harry Oliver Hanson, f 09.10.1918, d 20.08.2005, Bernice Hanson, f 21.10.1921, d 22.05.2013 og Laverne Harriet Hanson, f 01.10.1923, d 17.04.1992.

Karl bodde i White Earth, Mountrail County, Nord-Dakota da han døde 01.06.1939, 53 år gammel. Gravlagt 05.06.1939, White Earth Cemetery. Hans kone Hansine døde 09.12.1949, 10 år etter ham.

Karl vokste opp på Leinstrand

Det var veldig stor aldersforskjell mellom Karls foreldre. Da Karl ble født var hans far, Hans Altsen, 67 år og mora, Berit Andersdatter, 24 år.

Karl Marius ble oppkalt etter sin bror som døde bare vel 2 måneder gammel i 1885. Han ble døpt 14.06.1886 i Leinstrand kirke og fadderne var: Gårdmann Reidar Andersen Sjøbstad og kone Kari Pedersdatter Sjøbstad, husmann Anders Olsen Haugen og kone Marit Andersdatter Haugen (Karls tante), tjenestepike Gurine Olsdatter Berg.

Karls far hadde kjøpt parsellen Sjøraunet i 1867 for 265 Spd. Han dreiv plassen fram til han solgte i 1887. Da kjøpte han plassen Nypsletten på Klett og familien flyttet dit. Karl Marius var da 1 år og broren Albert Olaf 7 år. Året etter de kom dit ble hans søster Oline født – og Karls far titulerte seg da som «Skomager og Jordeier».

På plassen Nypsletten var det bare et par mål til potetland, ingen beiterett eller andre rettigheter. Plassen besto i følge folketellingen av en utsæd på 2 kg grasfrø, 1 ar kålrabi og 2 ar kjøkenhagevekster. Så familien var avhengig av tilleggsinntektene Hans klarte å skaffe som skomaker for å klare seg.

Karls far døde som en fattig mann

Karls far var 69 år da familien flyttet til Nypsletten og det ser ut som alderen begynte å prege arbeidsevnen. Da Hans nærmet seg 75 år klarte han ikke å skaffe nok inntekter til familien og de måtte be om understøttelse fra fattigvesenet. Karls far døde 01.04.1895, 76 år gammel og mora, Berit, ble alene om å forsørge barna.

I boet etter faren var det ikke mye hjelp å få for en familie som allerede var avhengig av fattigvesenet:

«Boets forfatning: Eier gårdparten Nypsletten, hvorpå skylder såmeget, at det kun vil komme boet til gode ca. 300 kr. Eier dessuten løssøre av tarveligste slags. Fattigvesenet har delvis understøttet familien.»

På den tiden var det svært begrensede støtteordninger fra det offentlige. Det var i hovedsak familie eller naboer som var sikkerhetsnettet. Karls mor hadde ingen nære slektninger å støtte seg på. Hennes far var død – og mora og søsknene hadde emigrert til Amerika.

Karls mor forelsker seg

En annen mulighet som var helt vanlig for enker og enkemenn var å gifte seg på nytt. Så da Karls mor traff en kjekk kar fra Stjørdalen høsten etter hun ble enke, gjorde det situasjonen enklere for henne. Mora forlovet seg med den fraskilte urmakeren fra Stjørdal, Ludvig Olsen Værnes (f 07.03.1859, d 26.06.1916), og de skulle gifte seg. Høsten 1896 ble hun gravid og 16. mai 1897 fødte hun en sønn, Johan Herman Ludvigsen.

Det viste seg at denne Ludvig ikke var til å stole på. Det ble ikke noe bryllup og dette førte til at Berit kom i en enda vanskeligere situasjon. Nå med enda et barn å forsørge. Det at mannen stakk fra henne var dypt fornedrende og førte henne inn i en dyp depresjon og fattigvesenet grep inn. Barna ble tatt fra henne og satt bort på gårder i området.

Karl var 11 år da og ble sannsynligvis satt bort på gården Bleke (gnr 9, bnr 3) i Melhus. Jeg antar dette fordi han bodde der ved folketellingen i 1900 (03.12). Han var registrert ned navnet

Karl Hansen Nypsletten, 14 år. Han var fastboende, i tjeneste og dreiv med gårdsarbeide. Karl bodde fortsatt på Bleke da han ble konfirmert i Melhus kirke 14.04.1901. Han fikk karakteren 2,5 både i kristendomskunnskap og orden/oppførsel.

Ved folketellingen i 1900 var Karls søster, Oline, satt bort på gården Lund ved Heimdal – og Karls halvbror, Johan Herman, på Hegstad søndre (gnr 48, bnr 6) i Trondheim (den gang Leinstrand kommune). Karls eldste bror, Albert, var 17–18 år da, og klarte seg nok på egenhånd. Han bodde på gården Brubakk (gnr 115, bnr 2) på Melhus og familiestilling var «Losjerande, hører til familien», og yrket var «Dagarbeider ved gårdsbrug».

Dette er kortet Karl Marius sendte søsteren Oline i august 1910. Basert på andre bilder av Karl Marius er det han som står til venstre. Hvem de andre er vites ikke, men kanskje var det hans søskenbarn, sønner av Berits søsken? Alle søsknene til Berit emigrerte til USA. Postkortet var stemplet 17.08.1910 i Proctor, Minnesota. Karl Marius hadde følgende å fortelle søsteren: «Kjære søster: Har lenge tenkt på å skrive men aldri blitt. Jeg lever bare bra. Har tenkt på å komme hjem til høsten. Hilsen Carl»

Drømmen om Amerika

Med denne bakgrunnen er det forståelig at drømmen om et nytt og bedre liv i Amerika fristet Karl og søsknene.

Karl emigrerte til Summit, Sør-Dakota, USA, med båt fra Trondheim 20. august 1908, 22 år gammel. Han oppgav å være ugift jordarbeider.

Han ankom USA ved grenseovergang fra Canada, Victorian Quebec, 4. september 1908 med 10 dollar i lomma. Han reiste på 3. klasse og oppga sin mor «Berit Andersen Nypsletten» som nærmeste pårørende. Reisen var betalt av en «Friend». Han var 5 ft. 4 1/2 in. (164 cm) høy ved ankomst. Han hadde ingen planer om å reise hjem igjen for på spørsmål om hvor lenge han hadde tenkt å bli, svarte han «Permanent».

Men 17. august 1910 sendte han et postkort til søsteren Oline fra Proctor i Minnesota, der han sier han har tenkt på å komme hjem til høsten. Men det ble det ikke noe av. Det var bilde av tre karer med hatt på kortet, en av disse er Karl. De to andre kan være hans søskenbarn, kanskje er søskenbarnet John Kvammen en av dem.

Karls bror, Albert, fortalte at han jobbet sammen med John Kvammen en periode under sitt opphold i Amerika. Albert var gift og hadde to barn da han dro til Amerika i august 1910. Meningen var at han skulle dra i forveien og at kona og barna skulle komme etter. Også hans søster, Oline, skulle være med over. Albert hadde ordnet med billetter til alle, men turen ble kansellert fordi Oline hadde forlovet seg med Petter Høve og ville bli hjemme. Alberts kone tok ikke sjansen på å reise alene med to små barn. Dermed ble billettene returnert og Albert reiste tilbake til Norge før jul 1912.

Under Alberts opphold i Amerika kom han til Duluth i Minnesota rett før jul 1910. Byen lå ganske nære Proctor hvor Karl bodde. Han bestemte seg derfor for å besøke Karl.

Karl kom aldri tilbake til Norge

Følgende har Albert skrevet om besøket hos broren Karl: «Men tiden var så nære ind på Jul at jeg bestemte å holde jul i sammen med min bror som arbeidet i jernbanebyen Proctor 10 mile

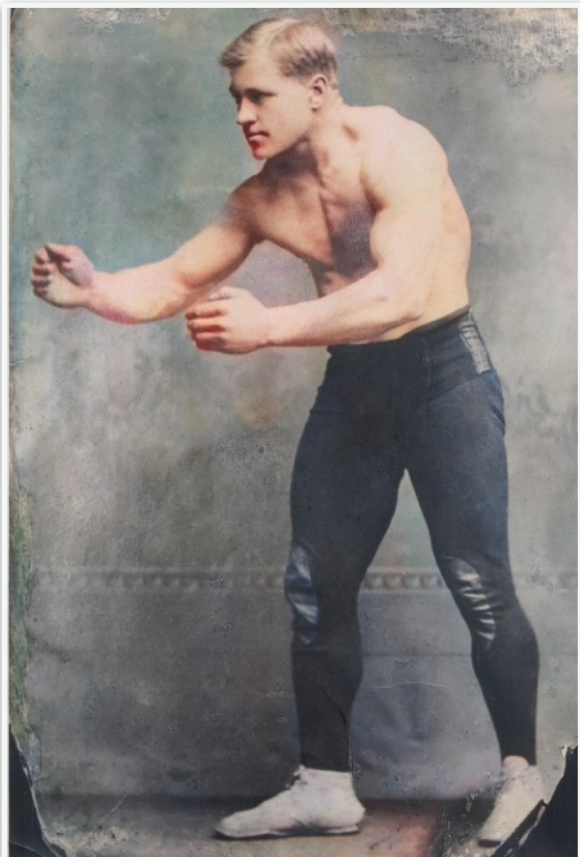
fra Duluth. Jeg overrasket ham, han visste ikke at jeg var kommet til Amerika. Og der hadde vi en trivelig jul. Jeg måtte fortelle nytt ifra Norge og han om seg i den tiden som var gåen, 2 år. Denne jernverksbyen besto av 200 mann med egen kino. Men skulle man se noen større ting måtte man til Duluth. Vi fordrev tiden med forskjellige kraftøvelser, for det meste bryting, Karl trenet foran mesterskapet i Nordvesten som han også vant. Jeg fikk mangel på hardt tårn under den behandlingen. Men i denne tiden tålte jeg en god del av slikt. Men tiden gikk fort. Jeg måtte til Duluth å hyre ut, og da var jeg heldig fikk hyret meg ut, som smed hos to svensker som drev i fellesskap, snille karer. Var der helt ut til i mai og hadde gode dager, lett arbeid.»

Albert tok seg tid til å besøke Karl før han dro hjem til Norge i desember 1912. Det ble siste gang de møttes. Karl dro aldri tilbake til Norge, så oppholdet ble «permanent» som han skrev i innreisepapirene.

Karl giftet seg med norske Hansine, de fikk 4 barn

I følge Karls barnebarn, Conrad Dean Anderson, var Karl profesjonell bryter og i 1914 ble han «Northwest Champion». Karl og Hansine giftet seg 06.09.1915 i Stanley og ekteskapet ble kunngjort i avisen Grand Forks Herald, 26.09.1915: «Mr.

Karl Marius var «Northwest Champion» i bryting. Dette bildet har jeg fått fra hans barnebarn Conrad Dean Anderson. Han fortalte at bildet alltid hang på veggen hos hans foreldre, Bernice og Conrad Anderson.

Karl på kontoret i Ogema hotell som han dreiv til han døde i 1939.
Bilde kopiert fra «Mountrail County families and history book».

Carl Hanson of White Earth, N.D., and Miss Sena Garnes of Powers Lake, N.D., were united in marriage. They will make their future home at White Earth.» Ifølge en delstatstelling for Nord-Dakota 01.04.1915 bodde Karl sammen Hansena og hennes søster Olianna i White Earth. Deres første sønn Ralph ble født i august året etter.

Ved folketellingen i 1920 (28.01) var Karl registrert med familie i White Earth Village, Mountrail County, Nord-Dakota, USA. Han var 33 år og bodde sammen kona Hansine Hanson (28 år) og deres to barn Ralph (3 år 4 mndr.) og Harry (1 år 2 mndr.). Sammen med dem bodde også konas to søstre Olianna Garnes (24 år) og Sofia Garnes (21 år). I tillegg hadde de fire leieboere og 1 tjener. Karls kone og søstrene var fra Verdal og emigrerte til USA i 1903.

Ved folketellingen i 1930 bodde fortsatt Karl og familien i landsbyen White Earth. Han bodde da sammen kona Hansine (38 år) og barna Ralph (13 år), Harry Oliver (11 år), Bernice (8 år) og Laverne (6 år). Karl var registrert som Carl M og med yrke «proprietor» for et hotell. Det vil si at han dreiv hotell og ved folketellingen var det 6 leieboere som var registrert på hans adresse.

Ved folketellingen i 1940 var Karl død, kona og barna bodde fortsatt i White Earth Village. Kona var registrert med en forkortet versjon av navnet sitt: Lena Hanson, 48 år, og barna bodde fortsatt hjemme:

Ralph (23 år), Harry (21 år), Bernice (18 år) og Laverne (16 år). Lena (Hansine) hadde tatt over drifta av hotellet. Ralph jobbet som maskinoperatør på sagbruk, Harry som arbeider på sagbruk, Bernice som servitør på kafé og Laverne var også i arbeid, sannsynligvis på hotellet.

Karl var en fargerik pionér

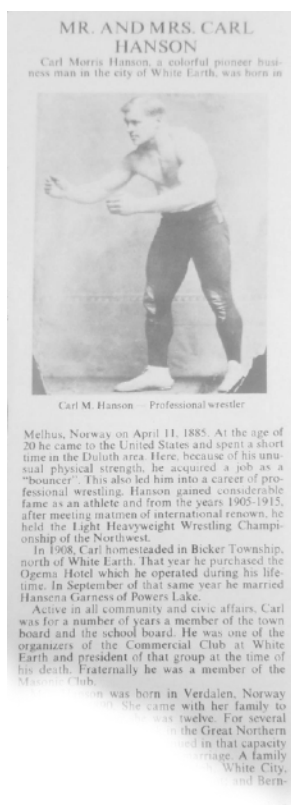
Nedenfor er en artikkel fra «Mountrail County families and history book». Den har jeg fått fra Carls barnebarn Conrad Dean. I artikkelen er det noen feil: Karls fødseldato er 11.04.1886 (ikke 1885). Han kom til USA 20.08.1908 (ikke 1905) og var 22 år da. Hansena var født 30.06.1891. De giftet seg 06.09.1915.

Herr og fru Carl Hanson

Carl Morris Hanson, en fargerik pionér og forretningsmann i byen White Earl, ble født i Melhus, Norge 11. april 1885. I en alder av 20 kom han til USA og tilbrakte en kort tid i Duluth-området. På grunn av sin uvanlige fysiske styrke, skaffet han seg jobb som «dørvakt» der. Dette førte ham også inn i en karriere som profesjonell bryter. Hanson fikk betydelig berømmelse som idrettsutøver, og fra årene 1905–1915, etter å ha møtt utfordrere med internasjonal anerkjennelse, vant han «the Light Heavyweight Wrestling Championship of the Northwest».

I 1908 bodde Carl i Bicker Township, nord for White Earth, og kjøpte det året Ogema

Faksimile fra «Mountrail County families and history book». Her er Karls fantastiske karriere omtalt. Han oppnådde berømmelse som bryter, var en fargerik pionér og aktiv i lokalmiljøet. Han kjøpte et hotell i hjembyen som han og familien dreiv til han døde i 1939.

Faksimile fra avisa «The Bismarck Tribune» som omtalte det plutselige døds-fallet til hotellmannen Karl.

Hotel som han drev i hele sin levetid. I september samme år giftet han seg med Hansena Garness fra Powers Lake.

Som aktiv i alle kommunale- og samfunnssaker, var Carl i en årrekke medlem av bystyret og skolestyret. Han var en av initiativtakerne til «the Commercial Club» i White Earth og president for gruppen da han døde. Broderlig var han medlem av Frimurerklubben.

Fru Hanson ble født i Verdal, Norge 22. juli 1890. Hun kom sammen familien til Powers Lake da hun var tolv år. I flere år jobbet hun som kokk på Great Northern Hotel i Williston og fortsatte i den rollen på Ogema Hotel da hun giftet seg. De ble en familie på fire: Ralph, White City, OR; Harry, Bismarck; Lavern, Minot; og Bernice (Mrs. Conrad Anderson), Palermo.

I flere år opererte Hansons også, i samarbeid med Nap LaFleur fra Minot, et sommerfiskested ved Crooked Lake, Saskatchewan. De dreiv denne virksomheten og Omega Hotel til Mr. Hanson døde i 1939. Mrs. Hanson døde i 1949.

Karl falt død om i sin bil mens han snakket med en venn

Karls gravstein i White Earth Village i Nord-Dakota. Foto kopiert fra «Find a grave».

Karl var på vei i bil til Jamestown i Nord-Dakota for å møte datteren Bernice som nettopp hadde fullført college der. På veien kjørte han innom Bismarck, hovedstaden i delstaten, som ligger ca. 16 mil vest for Jamestown. Han parkerte bilen ved regjeringsbygningen ved 14-tiden torsdag 1. juni 1939.

Der ble Karl gjenkjent av vennen, Ervin Trom, som satt i en bil litt bak ham, og de utvekslet hilsener. Ervin gikk bort til Karl for å snakke med ham. Karl sa at han hadde fått plutselige smerter og følte seg syk – og ba Ervin om å ta ham til lege. Da Karl beveget seg over fra førersetet, falt han sammen og døde før ambulanse og lege ankom.

Den påfølgende dagen skrev The Bismarck Tribune at liket av Karl var fraktet til Convert begravelsesbyrå i Bismarck i påvente av beskjed fra Karls familie. Årsaken til hans død var ikke fastslått fordi legene ventet på svar fra obduksjonen.

I følge Karls bror, Albert, sin reiseskildring fra oppholdet i Amerika døde Karl av slag. Det stemmer også med Karls dødsattest.

Karl og Hansine fikk 4 barn

1. **Ralph Hanson**, f 23.08.1916, d 17.09.1989. Født i White Earth, Mountrail County, Nord-Dakota. Han var i «US Navy» under 2. verdenskrig. Gift med Florence Elaine, født Beck 06.06.1925, d 28.03.2020 (94 år), fra Ray, Williams County, Nord-Dakota, USA. Ralph og kona ble nok skilt, for i 1957 giftet Florence seg II med Clyde Emmerly Lynn (f 1918, d 1993). Ralph ble 73 år og døde i Portland, Multnomah County, Oregon, USA. Gravlagt på hjemplatsen på White Earth Cemetery. De fikk 3 barn: Carolyn Margerelle, Carl «Skipper» Ralph og Terry L.

2. **Harry Oliver Hanson**, f 09.10.1918, d 20.08.2005. Født i White Earth, Mountrail County, Nord-Dakota. Han var i «US Navy» under 2. verdenskrig. Gift i Miles City, Montana 09.12.1939 med Myra Daphne Ness, f 06.06.1915, d 15.06.1980. De bodde en tid i Coal Harbor, Nord-Dakota, hvor de hadde et hotell. Fra slutten av 30-årene reiste de mange år rundt til småbyer med «Hanson's Ding-aling Circus», som var en omreisende kino. De flyttet senere til Duluth, Minnesota, hvor han jobbet som sveiser på et skipsverft. Fra 1947 jobbet han på vannverket i Bismarck, Nord-Dakota, til han pensjonerte seg i 1979. Gravlagt på Sunset Memorial Gardens, Bismarck. De hadde en sønn Harold Craig, født 1948 i Bismarck.

3. **Bernice Hanson**, f 21.10.1921, d 22.05.2013. Født i White Earth, Mountrail County, Nord-Dakota. Giftet seg i Stanley, Nord-Dakota i juni 1945 med Conrad (Connie) Anderson, f 06.08.1916, d 11.03.1994. Bosatt i Palermo hvor Bernice var lærer i Stanley og Palermo. Connie døde i 1994 og Bernice fortsatte å bo i Palermo til 2011 da hun flyttet inn på Mountrail Bethel Home. Bernice var aktiv i samfunnet og i kirken sin. Hun var kirkeorganist i 38 år og var aktiv i kirkens damegruppe og i områdets historiske samfunn, Stanley Retired Teachers Association. Hun var også en dedikert frivillig ved Mountrail Bethel Home. Gravlagt i Faith Lutheran Cemetery, Palermo, Nord-Dakota. De fikk 3 sønner: Mark, Milo og Conrad Dean.

4. **Laverne Harriet Hanson**, f 01.10.1923, d 17.04.1992. Født i White Earth, Mountrail County, Nord-Dakota. I 1940 var hun 16 år, bodde hjemme og jobbet på hotellet til foreldrene. I følge hennes datter, Mary, var Laverne sykepleier (2nd lieutenant) i det amerikanske forsvaret under 2. verdenskrig. Hun var gift en kort periode og de fikk datteren Mary i 1949. Laverne bodde flere steder, men for det meste i Great Falls i Montana. Hun døde av kreft i 1992 og ble gravlagt i byen Anderson vel 50 km nordøst for Indianapolis i Indiana, hvor hennes datter bor.

Hansine Olsdatter var fra Verdal. Hun emigrerte sammen foreldre og søsken til USA i 1903. Etter hun kom til USA byttet hun navn til Hansena. Da hun ble gift med Karl tok hun etternavnet Hanson. Hun benyttet også navneformen Lena Hanson.

Karl sin kone

 HANSINE OLSDATTER GARNES ble født 30.06.1891 på husmannsplassen Bergstua, Inndalen i Verdal. Hennes døpenavn var Hansine, døpt 13.09.1891 i Vuku kirke, Verdal. Hansine var det fjerde barnet til Ole Halvorsen Tømmerås Garnes, f 29.06.1835, d 18.03.1919 og Karen Maria Andreasdatter Holmen, f 1854, d ca. 1940. Hun hadde en bror (Ole Konrad Olsen Garnes, f 30.09.1885, d 15.12.1966) og fire søstre: Anne Olsdatter Garnes, f 27.08.1883, d 28.11.1928, Anna Pauline Olsdatter Garnes, f 27.04.1888, d 09.1966, Olianna Olsdatter Garnes, f 27.06.1895, d 17.06.1982 og Sofie Olsdatter Garnes, f 03.06.1898, d 01.1974.

Da hun var 27 år døde hennes far og Hansine var ca. 49 år da mora døde.

Hun giftet seg 06.09.1915 i Stanley, Nord-Dakota, USA, med Karl Marius Hansen Sjøpstad, f 11.04.1886, d 01.06.1939.

Hun hadde fire barn med Karl Marius: Ralph Hanson, f 23.08.1916, d 17.09.1989, Harry Oliver Hanson, f 09.10.1918, d 20.08.2005, Bernice Hanson, f 21.10.1921, d 22.05.2013, Laverne Harriet Hanson, f 01.10.1923, d 17.04.1992.

Hun døde i 09.12.1949 i White Earth, Mountrail County, Nord-Dakota, USA, 58 år gammel. Gravlagt 12.12.1949, Fairview Cemetery, Stanley, Nord-Dakota. Hennes ektemann Karl Marius døde 01.06.1939, 10 år før henne.

Hansines familie emigrerte til Amerika i 1903

Hansine vokste opp på husmannsplassen Bergstua i Inndalen, Verdal kommune.

Bergstua (gnr 224, bnr 5), eller «Bergstuggu» som plassen blir kalt i dagligtale, har vært husmannsplass fra langt tilbake. Stedet har også sin egen plass i Norgeshistorien, da det var ved Bergstua at major Eilerik Visborg nedkjempet styrken til den svenske oberst Drakenberg i 1658 og dermed bidro til at Trøndelag ble vunnet tilbake til Norge. Major Visborg har for øvrig fått sin egen bauta ved Steine, reist av Indal Ungdomslag i 1908.

Bergstua forble husmannsplass helt til 1918, da ble den utskilt som selveierbruk. Arealet var ca. 20 da. dyrket mark og ca. 40 da. skog. Hansines familie forlot Bergstua i 1903 og familien emigrerte til Amerika. Mora og faren tok med seg Hansine og hennes tre søstre og dro først til Minnesota og deretter til Powers Lake, Nord-Dakota. To år før hadde Hansines søster Anne og bror Ole Konrad emigrerte til Campbell, Minnesota. I Amerika kalte familien seg for Garness.

Hansine ble boende i White Earth hele sitt voksne liv, i nesten 30 år. I følge nekrologen i «The Powers Lake Herald» 16.12.1949, ble begravelsesseremonien holdt 12.12.1949 i White Earth Lutheran church. Hun døde på Powers Lake hospital hvor hun i følge dødsattesten ble lagt inn

dagen før hun døde. På hennes dødsattest er fødselsdatoen angitt til 2. juli 1890. Det må være feil fordi ifølge kirkeboken fra Vuku kirke ble hun født 30. juni 1891.

Hansine hadde 5 søsken, alle født i Bergstua

Hansines foreldre Karen Maria Andreasdatter og Ole Halvorsen fikk begge barn med andre partnere før de giftet seg i Verdal i 1883. Ved giftemålet bodde og arbeidet de på gården Skavhaug Nedre i Verdal, men flyttet like etter til husmannsplassen Bergstua. I folketellingen 1891 var Ole registrert som «Husmann med jord».

Hansines mor, Karen Maria, ble født i 1854 på Ner-Holmen, Verdal, og var datter av ugifte foreldrene Andreas Eriksen Ner-Holmen og Andrea Pedersdatter Indal.

Hansines far, Ole Halvorsen, ble født i Meråker, i 1835, sønn av gårdbruker Halvor Iversen Tømmeråsno. Ole kom til gården Østgrundvald i Verdal i 1851 hvor han var i tjeneste. I 1859 var han i tjeneste på gården Steine i Verdal.

I tillegg til Hansine hadde Karen og Ole 5 barn, alle født i Bergstua:

1. Anne Olsdatter, f 27.08.1883 d 28.11.1928. Hun emigrerte til Campbell, Minnesota, i mars 1901 og ble samme år gift med Bernt Martin (Ben) Breding, f 1872 på Bredingsberget, sønn av Bardo Olsen Breding. I 1903 flyttet de til Powers Lake i Nord-Dakota og ble bønder der. Anne døde i 1928. I 1935 flyttet Bernt til Great Falls, Montana, hvor han døde i 1951. De fikk 11 barn, hvorav 8 vokste opp.
2. Ole Konrad Olsen, f 30.09.1885, d 15.12.1966. Han emigrerte til Campbell, Minnesota sammen med søsteren Anne i mars 1901. Vi vet ellers om Konrad at han bodde hos moren i Powers Lake i 1920 og 1930, og at han dreiv melkeforretning der. Han døde i Sunburst, Toole, Montana, julaften 1966, ugift.
3. Anna Pauline Olsdatter, f 27.04.1888, d 09.1966. Gift i Amerika i 1912 med Martin Olsen Enget. Martin ble født i 1879 på Hellvald (Lassenget) av foreldrene Ole Olsen og Marta Andersdatter. Familien, som var baptister, kom til Elverhøy, en del av Øver-Hofstad gård i 1894, og hele familien emigrerte til Amerika ved århundreskiftet og tok Enget som slektsnavn. Martin emigrerte i 1902. I 1910 bodde han på foreldrenes gård i Coleville, Burke, Nord-Dakota (forresten naboer med Breding-familien). I 1920 hadde Anna og Martin trolig overtatt gården etter faren, for bostedsadressen er den samme som i 1910. De fikk 10 barn. Martin døde i 1955 og Anna i 1966, begge i Powers Lake.
4. Olianna Olsdatter, f 27.06.1895, d 17.06.1982. I 1920 bodde hun sammen med søsteren Hansine i Powers Lake og jobbet på svogerens hotell. Hun var da gift med Arthur F. Jensen, født ca. 1893 i Danmark. I 1930 bodde de sammen med tre sønner i Garness Township, Red Lake, Minnesota, hvor de hadde en gård. De fikk 4 barn. Hun døde i 1982 i Oklee, Red Lake, Minnesota.
5. Sofie Olsdatter, f 03.06.1898, d 01.1974. Hun bodde sammen med søsteren Hansine i 1920 og jobbet på samme hotell. Hun giftet seg deretter med Joseph Harry (Joe) Anderson, født 1898 i Sverige.

Hansine hadde 4 halvsøsken, den ene fikk en personlig hilsen fra president Eisenhower

Hansine hadde to halvsøsken som moren hennes, Karen Maria, hadde før hun giftet seg:

1. Anneus Ellingsen, f 1874 i Allmenningen, Verdal. Far: Elling Ellevsen Inndal Østre. Anneus Ellingsen emigrerte til Osakis, Minnesota, i mars 1901. Hans halvsøsken Anne og Ole Konrad emigrerte samtidig med Anneus.
2. Mette Anneusdatter, født 1879 på Haga, Verdal, død 1979. Far: Anneus Nilsen Høgnes, f 1853 i Stormoen). Gift 1897 med Anneus Olaussen Korsveggjerdet, f 1864. Bodde på Korsveggjalet i Verdal, de fikk 8 barn.

Hansine hadde også to halvsøsken som hennes far, Ole Halvorsen, hadde fra første ekteskap. Ole var i tjeneste på Steine gård, Verdal, da han ble gift første gang i 1859 med Anne Olsdatter

Hjeldevald, f 1831. Foreldrene hennes var Ole Olsen Rognhaugen og hustru Maren Bardosdatter Hjeldevald. Anne var søster til Bardo Olsen Breiding. Ole Halvorsen og hans første kone var plassfolk i Garlia, en del av Garnes gård omkring 1860, og var der i hvert fall til 1879, fordi Anne døde der det året. De hadde to barn:

3. Ole Olsen, f 1859 på Hellanvald, d 1960. Han tjenestegjorde i kavaleriet som trompetist og bodde på Levanger 1884, hos instrumentmaker Isaksen i Brogaden. Han emigrerte til Amerika i 1886. Han bosatte seg først i Minnesota, og ble gift i Fergus Falls i 1888 med sin kusine Beret Marta Bardosdatter Breiding, f 1865 på Hellanvald, datter av Bardo Olsen Breiding. Hun emigrerte i 1887. I 1902 kom de til Powers Lake i Nord-Dakota i spissen for en gruppe baptister og begynte som nybyggere og bodde der siden. Ole Garnes ble en pioner for nybyggerne i Powers Lake. Han åpnet butikk og postkontor og var den første postmesteren i Powers Lake. Beret Marta døde i 1948, mens Ole var 101 1/2 år gammel da han døde i 1960. På sin 100-årsdag mottok han en personlig hilsen fra president Eisenhower og heder fra byen og US Postal Service. Ole og Beret Marta fikk 10 barn.

4. Anna Olsdatter, født 1861 i Garlia, d 1947. Hun emigrerte til Campbell, Minnesota, i 1889. I Amerika var hun gift med Andrew Becker, f 1866 i Iowa, og de fikk 7 barn. De hadde en gård i Colville, Burke, Nord-Dakota. Anna døde i 1947 i Powers Lake, Nord-Dakota, mannen hennes døde i 1944.

Oline Hansdatter Sørpstad. Hun ble så stormforelsket i Petter Høve at hun ikke ville benytte billetten til Amerika.

OLINE HANSDATTER SØPSTAD

Født 5. desember 1888, død 15. april 1931, 42 år gammel

Datter av Berit Andersdatter og Hans Altsen

 Oline Hansdatter Sørpstad (min farmor) ble født 05.12.1888 på Nypsletten, Leinstrand. Hun ble døpt i Leinstrand kirke 10.02.1889. Hun var det femte barnet til Hans Altsen Olstad Sørpstad, f 18.12.1818, d 01.04.1895, og Berit Andersdatter Hanger, f 30.06.1861, d 27.01.1927. Hun hadde en søster (Hansdatter Sørpstad, f 12.05.1883, d 12.05.1883) og tre brødre: Albert Olaf Hansen Sørpstad, f 30.11.1880, d 30.06.1964, Karl Marius Hansen Sørpstad, f 19.10.1884, d 07.01.1885 og Karl Marius Hansen Sørpstad f 11.04.1886, d 01.06.1939. Oline hadde også en halvbror, Johan Herman Ludvigsen Værnes, f 05.12.1888, d 18.11.1931, som mora fikk med Ludvig Olsen Værnes. I tillegg hadde hun 4 halvbrødre som faren hadde før han giftet seg med Berit, se side 20.

Oline var 6 år da hennes far Hans Altsen døde og 38 år da mora, Berit Andersdatter døde.

Oline giftet seg 12.08.1912 i Melhus kirke med Petter Olsen Høve, f 03.07.1892, d 08.07.1957. Hun var 23 år og Petter Olsen Høve 20 år gammel da.

Hun hadde fire barn med Petter: Klara Høve, f 06.02.1914, d 27.02.1993, Herman Høve f 15.08.1915, d 13.02.1924, Petters sønn Høve, f 06.07.1919, d 06.07.1919 og Odd Peder Høve, f 05.04.1925, d 07.01.2008.

Hun var småbrukerkone på Lauvlund, Langstein.

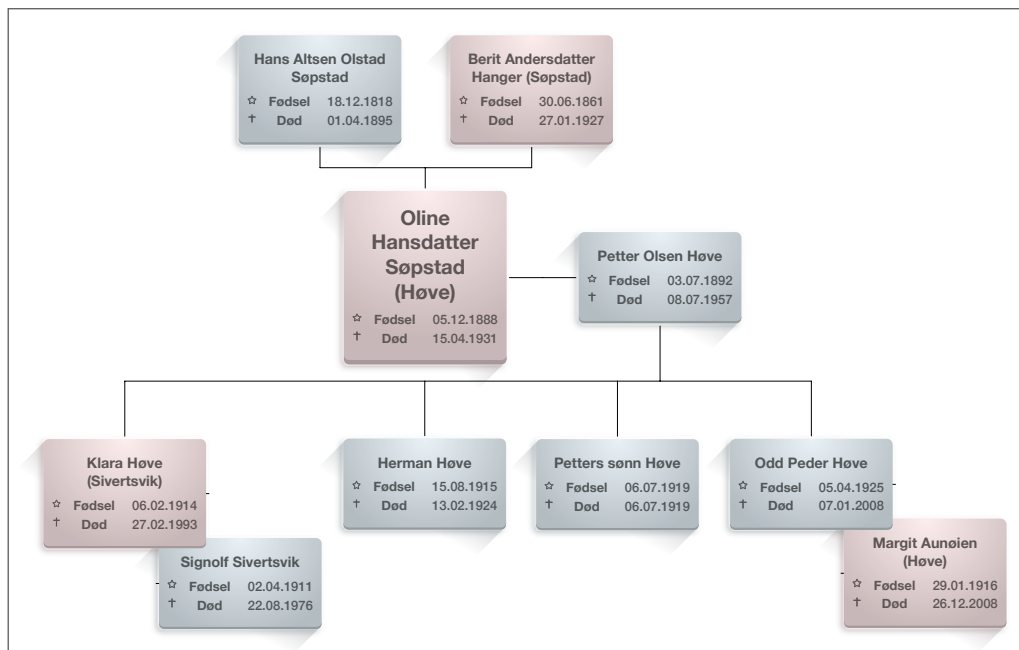
Oline døde av kreft 15.04.1931 på Lauvlund, Langstein, 42 år gammel. Gravlagt 25.04.1931, Skatval kirke. Hennes ektemann Petter døde 08.07.1957, 26 år etter henne.

Mora til Oline ble tidlig enke

Da Oline ble født hadde familien nettopp flyttet fra Søråunet på Saupstad til plassen Nypsletten på Klett. Faren dreiv som skomaker og var 70 år da Oline ble født, mora 27 år. Så det var veldig stor aldersforskjell mellom foreldrene.

På plassen Nypsletten var det bare et par mål til potetland, ingen beiterett eller andre rettigheter. Så familien var avhengig av tilleggsinntektene Hans klarte å skaffe som skomaker for å klare seg. Det ser ut som alderen begynte å prege arbeidsevnen til Olines far og han klarte ikke å skaffe nok inntekter til familien og de måtte be om understøttelse fra fattigvesenet.

Olines foreldre, ektemann, barn og svigerbarn

Olines far døde 01.04.1895, 76 år gammel og mora, Berit, ble enke 33 år gammel og alene om å forsørge barna. Oline var da 6 år, Karl 9 år og Albert 14 år. I boet etter faren var det ikke mye hjelp å få for en familie som allerede var avhengig av fattigvesenet:

«Boets forfatning: Eier gårdparten Nypsletten, hvorpå skylder såmeget, at det kun vil komme boet til gode ca. 300 kr. Eier dessuten løssøre av tarveligste slags. Fattigvesenet har delvis understøttet familien.»

På den tiden måtte familier som kom i økonomisk uføre i hovedsak få hjelp av familien eller naboer. Olines mor hadde ingen nære slektninger å støtte seg på. Hennes far var død – og mora og søsknene hadde utvandret til Amerika.

En annen mulighet som var helt vanlig for enker og enkemenn var å gifte seg på nytt. Så da Olines mor traff en kjekk kar fra Stjørdal høsten etter hun ble enke, gjorde det situasjonen enklere for henne. Mora forlovet seg med den fraskilte urmakeren fra Stjørdal, Ludvig Olsen Værnes (f 07.03.1859, d 26.06.1916), og de skulle gifte seg. Høsten 1896 ble hun gravid og 16. mai 1897 fødte hun en sønn, Johan Herman Ludvigsen.

Oline og søsknene ble satt bort

Men lykken varte ikke lenge, for urmakeren var ikke til å stole på. Han stakk av fra ansvaret og Olines mor ble alene med å forsørge enda et barn. Det ble en håpløs situasjon for familien og sviket fra barnefaren var fornedrende for Olines mor. Hun ble dypt deprimert og ble innlagt på Rotvold asyl. Fattigvesenet greip inn og barna ble tatt fra henne og satt bort på gårder i området.

Olines bror, Karl (11 år), ble satt bort på gården Bleke (gnr 9, bnr 3) i Melhus. Storebroren Albert (17 år) på gården Brubakk på Melhus og hennes halvbror Johan Herman (1 år) på Hegstad Søndre.

Oline var 9 år da og ble sannsynligvis satt bort på gården Lund (gnr 26, bnr 1) i gamle Leinstrand kommune. Jeg antar dette fordi hun bodde der ved folketellingen i 1900 (datert 03.12). Hun var 12 år og i tjeneste på gården Lund. Gården Lund ligger ved Lundåsen mellom Ringvold og Heimdal. I 1900 var det 9 fastboende på gården. Husfar og gårdbruker var Jonas Larsen, f 1868. Han bodde sammen sine foreldre, søster og 3 barn. Sannsynligvis var kona død. Det var en dreng på gården.

Å bli satt bort på gård var en vanlig måte å ta vare på barn fra familier som ikke hadde slektninger til å ta seg av dem. Selv om det var den måten det ble gjort på, må det ha vært en veldig dramatisk hendelse for barna. Det er nok sannsynlig at Oline og søsknene ble godt ivaretatt av gårdsfolket, men det er ingenting som kan erstatte tryggheten og fellesskapet de hadde som familie.

Oline forelsker seg og returnerer Amerika-billettene

Oline ble konfirmert 18. oktober 1903, 14 år gammel, i Leinstrand kirke. Hun fikk karakteren 2,5 i kristendomskunnskap og 2 i «forhold» som trolig er orden og oppførsel. Ved konfirmasjonen bodde hun fortsatt på gården Lund. Hennes mor var da utskrevet fra Rotvold og også hun bodde på Lund. Begge var registrert med Lund som «etternavn».

På den tiden var det vanlig å ta seg tjeneste etter at de var konfirmert. Oline var allerede i tjeneste på gården Lund, men jeg vet ikke hvor lenge hun ble der. I årene etter 1900 og fram til 1908, da Karl emigrerte til Amerika, ser det ut til at alle søsknene bodde på Melhus og omegn. I alle fall var kontakten mellom søsknene opprettholdt. Da broren Karl sendte Oline postkort fra USA i 1910 bodde hun på Melhus.

Ved folketellingen i 1910 var Oline 22 år og gjorde tjeneste og bodde på gården Melhus (gnr 91, bnr 1) i Melhus. Hun var registrert som ugift, tjenestejente og budeie. Det var 6 fastboende på gården, alle ugift. Husfar og gårdbruker var Martin N. Melhus, f 15.07.1882.

På samme tid var Petter Høve «Tenestegut» på Melhus, så det var nok der de møttes. Før de møttes hadde Oline planlagt å emigrere til Amerika sammen sin bror Albert og kona Gurine, og

Oline og Petters familie på Langstein i 1921. Fra venstre Petters far og mor Ole og Kirsti Høve, dattera Klara, Petter, sønnen Herman og Oline.

deres to små barn. Albert var allerede i Amerika og hadde ordnet med billetter. Men Oline var så forelsket i Petter at hun valgte å bli hjemme. Petter hadde tydeligvis ingen planer om å emigrere, selv om 6 av hans søsken hadde emigrert til Amerika. Oline skulle være reisefølge til svigerinnen og hennes to små barn. Da det ikke ble noe av ville ikke svigerinnen reise alene over «Dammen». Dermed ble det så Albert returnerte til Norge og etablerte seg her.

Oline og Petter kjøper gård på Langstein

Oline og Petter ble forlovet og giftet seg 12. juli 1912 i Melhus kirke. Etter de giftet seg bodde de hos Petters foreldre på Nergården på Lyngen på Lundamo. Petter hjalp faren med gårdsarbeidet i tillegg til å være anleggsarbeider på jernbanen. 6. februar 1914 fikk de sitt første barn, Klara, og 5. august året etter ble sønnen Herman født. Han var nok oppkalt etter Olines bror, Johan Herman.

Da Petters far overdro Nergården til en eldre bror av Petter valgte de å flytte. I 1917 kjøpte Petter gården Risholt Nordre (gnr 9, bnr 1) på Langstein i Stjørdal kommune (den gang Skatval kommune) og familien flyttet dit. Petters foreldre fulgte også med på flyttelasset. Petter kjøpte gården for kr 7.500,-. Året etter ordnet han med kår til foreldrene som da var rundt 70 år: «Kaarbrev fra Petter Olsen Høve til hans forældre Ole Andersen Høve og hustru Kjersti Olsdatter om kaar av aarlig verdi Kr. 200,00, dat. 8/6, tingl. 16/7 1918.»

Sommeren 1919 ble et vendepunkt for den unge familien

Vinteren 1919 fikk Oline lungebetennelse mens hun gikk gravid med sitt tredje barn. 6. juli 1919 fødte hun et dødfødt barn i en smertefull og lang forløsning – hvor barnet ble tatt med tang. Fra sykejournalen kan en lese: «Efter tangsforløsningen skal der ha blit noget ugreit med livmoren – har søkt flere læger for dette, – er blit nedtrykt herover, da hun tror, hun ikke skal bli bra igjen.»

Oline ble mer og mer deprimert etter fødselen og gjennom vinteren 1920 forsvant livsgnisten: «Hun må passes da man ikke kan være tryg for selvmord.» I mars 1920 fant distriktslegen det best å legge henne inn på Rotvold sykehus hvor hun ble til jul i 1920. Dette ble dramatisk for familien og Petter ble alene med to små barn på 4 og 6 år og sine aldrende foreldre. Før jul 1920 ble også sønnen Herman syk og innlagt på Innherred sykehus på Levanger.

I tillegg var de påvirket av ytre forhold. I kjølvannet av 1. verdenskrig ble Norge kastet ut i en rekke økonomiske kriser som ikke lot seg løse før mot slutten av 20-årene. Banker og bedrifter gikk konkurs, kommuner ble satt under statlig administrasjon og bønder mistet gårdene sine.

Det ble til at Petter solgte gården Risholt Nordre for kr 13.000,- og fikk skilt ut en parsell fra hovedbølet som fikk bruksnavnet Lauvlund. Petter tok over Lauvlund 1. september 1921. Det litt varme og romantiske navnet, Lauvlund, ble valgt fordi gårdstunet ble bygd ved en bjørkelund. Jeg tolker navnet som at Oline og Petter hadde tro på framtida – og så for seg å skape en trygg og god tilværelse for seg og sine på småbruket.

Oline og Petter startet på nytt

Arbeidsløst og pågangsmot kan ikke Oline og Petter ha manglet, da de tok fatt på etableringen av sitt nye hjem på Lauvlund. Det var vanskelige tider i landet og det motiverte dem kanskje ekstra. De måtte bygge opp småbruket fra grunnen av. Riktignok tok de over jord som var drevet gjennom mange år, men det måtte bygges nytt bolighus, fjøs med låve og vognhus – og stabbur. Redskap og husdyr måtte også kjøpes inn. På den tiden var det ikke uvanlig å kjøpe hus som stod på andre gårder, og det gjorde Petter også. Bolighuset var opprinnelig ei sommerstue av tømmer som sto på nabogården Risholt Nordre. De tok ned huset, flyttet det oppover bakkene til Lauvlund hvor de bygde det opp igjen. Tømmeret til fjøset kom visstnok fra ei smie som hadde stått på nabogården Risholt Søndre. Den ble også flyttet til Lauvlund og satt opp der. Over tømmermia bygde de høylåve og forlenget fjøset med fraukjeller og vognbu. Petters far var en kyndig tømmer og bidro sikkert en del, selv om han da var 72 år. Da fjøset stod ferdig var det plass til en hest, 2–3 kyr, et par griser, 5–6 sauer og høner.

De første årene på Lauvlund var preget av mye arbeid for å reise hus og driftsbygninger – og å drifte jorda som var selve livsgrunnlaget deres. Lauvlund var en liten jordbrukseiendom, også etter datidens forhold. Et gjennomsnittsbruk i Trøndelag omkring 1920 var ca. 70 mål dyrkemark, mens på Lauvlund var det mulig å dyrke kanskje opp mot 20 mål. Hvis alle arealene ble utnyttet maksimalt.

Lille Herman blir alvorlig syk

De første 6 årene på småbruket var nok veldig krevende for Oline og Petter.

Oline hadde sin aldrende mor og Petter sine aldrende foreldre boende på Lauvlund. Sønnen Herman hadde nok også svak helse og vinteren 1924 ble han rammet av hjernehinnebetennelse. Det var ingen råd å berge han og han var bare 8 1/2 år da han døde 13. februar 1924. Petters far hadde også skrantende helse og døde bare vel en måned senere. Han døde 30. mars av «alderdomssvaghed», 74 år gammel. Tre år senere, i 1927, ble familien igjen rammet av dødsfall.

Tunet på Lauvlund i 1930-årene. I bakgrunnen skimtes bjørkelunden som ga navn til småbruket.

Olines mor, Berit, som nok hadde flyttet inn på Lauvlund et par år tidligere, fikk en kreftsykdom og døde 27. januar 1927, 65 år gammel. Vel én måned senere, 1. mars døde også Petters mor av alderdom, 79 år gammel.

Oline gravid igjen

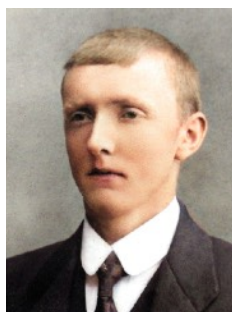
Heldigvis for meg og mine etterkommere var Oline fortsatt fruktbar etter den dramatiske fødselen sommeren 1919. Sensommeren 1924 ble Oline gravid, og 5. april 1925 fødte hun en sønn, Odd Peder (min far), på Lauvlund. Odd ble døpt i Skatval kirke 14. juni 1925. Faddere var Olines halvbror Herman Værnes og kona Astrid, gårdbrukersønn og nabo Ole O. Løvås og Olines svigerinne Borghild Sørpstad.

For at familien skulle klare seg måtte Petter ta forefallende arbeid. Han hadde en allsidig bakgrunn fra praktisk arbeid som kom godt med. Petter hadde vært dreng på gård, drevet med anleggsarbeid, hadde flere vintre i tømmerskogen og drevet som «træarbeider» og var en dyktig håndverker.

I løpet av 1920-årene var de blitt en liten kjernefamilie på fire. Datteren Klara var konfirmert og deltok helt sikkert i alt «kvinnfolk-arbeid» på bruket. Sønnen Odd var en vilter og lærevillig krabat som fulgte sin far i hans daglige gjøremål. Familien hadde klart seg gjennom noen utfordrende år.

Oline rammet av kreft

Gjennom vinteren 1931 ble Oline syk og hun ble svakere og svakere. Legen konstaterte at hun hadde kreft og det var ingen behandling av dette på den tiden. Hun døde 15. april, bare 42 år gammel. Petter og Oline hadde vært gift i 19 år da Oline døde på Lauvlund på Langstein i 1931.

Olines ektemann Petter Høve var født på gården Høve i Skaun.

Oline sin ektemann

† PETTER OLSEN HØVE ble født 03.07.1892 på gården Høve i Skaun. Han var det tolvte og nest yngste barnet til Ole Andersen Høve, f 18.02.1850, d 30.03.1924 og Kirsti Olsdatter Beset, f 15.11.1848, d 01.03.1927.

Petter hadde fem brødre: Anders Olsen Høve, f 07.05.1874, d ca. 1893 i USA, Ole Olsen Høve, f 09.01.1878, d i USA, Lars Olsen Høve, f 25.02.1880, død før 1924 i USA (emigrerte 16.05.1900 med reisemål Minneapolis, Minnesota), Ivar Olsen Høve, f 19.10.1886, d 01.02.1970 og Anders Olsen Høve, f 08.10.1893, d 19.01.1894 og sju søstre: Ingeborg-Anna Olsdatter Høve, f 26.09.1872, d 14.01.1875, Ingeborg Olsdatter Høve, f 17.01.1876, d 17.11.1901, Sigrid Olsdatter Høve, f 08.07.1882, d 06.02.1905, Marit Olsdatter Høve, f 22.07.1884, d før 1924 i USA, Margrete Olsdatter Høve, f 15.12.1887, d 11.02.1959, Anna Olsdatter Høve, f 22.04.1889, d 17.02.1970 i Minneapolis, Minnesota og Karen (Karin) Olsdatter Høve, f 05.03.1891, d 28.09.1930 i Minneapolis, Minnesota.

Han ble døpt i Børsa kirke den 04.09.1892. Faddere: Gårdmand Nils Nilsen Saltnæs, Nils Arntsen Konstad, Johan Andersen Eggan, Marie Pedersdatter Saltnæs, Ingeborg Toresdatter Vigdal.

Han ble konfirmert i Flå kirke 29.09.1907.

Petter var 31 år gammel da faren døde og 34 år da mora døde.

Han giftet seg i Melhus kirke 12.08.1912 med Oline Hansdatter. Han var 20 år og Oline 23 år gammel da.

Han hadde fire barn med Oline Hansdatter: Klara Høve, f 06.02.1914, d 27.02.1993, Herman Høve, f 15.08.1915, d 13.02.1924, Petters sønn, f 06.07.1919, d 06.07.1919 og Odd Peder Høve, f 05.04.1925, d 07.01.2008.

Han giftet seg II i Skatval kirke 28.08.1937 med Marie Mathilde Johansdatter Eidsmo, f 15.06.1891, d 22.09.1972, født på Ler. Han var 45 år og Marie var 46 år gammel da. Barnløst ekteskap, men de hadde en fosterdatter, Liv Høve, f 28.03.1937, d 28.11.2018.

Han var småbruker på Lauvlund, Langstein.

Petter døde av leukemi 08.07.1957 på Lauvlund da han var 65 år gammel. Gravlagt 17.07.1957 Skatval kirke. Hans første kone Oline Hansdatter døde 15.04.1931, 26 år før ham. Hans andre kone Marie Mathilde døde 22.09.1972, 15 år etter ham.

Petter født på gården Høve

Petter ble født på gården Høve i Skaun hvor familienavnet stammer fra. Da Petter var 5 år solgte faren, Ole Andersen, gården som Petters farfar hadde kjøpt i 1857. Familien bodde deretter en tid på Levanger hvor faren eide gården Granaunet Nedre (gnr 28, bnr 1) i Levanger noen år, før han kjøpte Nergården (gnr 26, bnr 1) på Lyngen i Horg.

Der bodde Petter da han ble konfirmert i 1907 sammen foreldrene og søsknene Ivar og Karen. Etter konfirmasjonen deltok Petter i arbeidet på gården og dreiv med jordbruksarbeid og skogs-kjøring. I 1910 var han dreng på gården Halland (gnr 73, bnr 1) på Garli i Rennebu. Deretter var han i tjeneste på Melhus hvor han traff tjenestejenta Oline. Etter de giftet seg i 1912 bodde de på Lyngen hvor Petter hjalp faren med gårdsarbeidet. I tillegg jobbet han som anleggsarbeider på jernbanen mellom Trondheim og Støren. Støren-banen ble åpnet i 1864, og i 1880 ble den utvidet slik at det var mulig å reise med tog fra Trondheim til Oslo via Røros. I 1917 overlot faren til Petter Nergården til Petters eldre bror, Ivar Høve. Petter kjøpte da gården Risholt Nordre, på Langstein – og Petter, Oline og barna flyttet dit i 1917.

Oline og Petters gravstein ved Skatval kirkes.

Da Oline døde ble det tunge tider for Petter

Petter var 39 år da Oline døde og han ble alene om å drive småbruket og forsørge barna. Sønnen Odd hadde akkurat fylt 6 år, så det ble nok datteren Klara på 17 år som måtte trå til både med fjøsstell og alt annet «kvinnfolk-arbeid» som trengtes på bruket.

Petter hadde hendene fulle med å drive småbruket og uten Olines hjelp fikk han ikke dratt ut på annet inntektsbringende arbeid. Det var også svært vanskelige tider med stor arbeidsledighet, lave lønninger og prisene på varene han kunne selge var 1/3 i forhold til for få år siden.

I 1933 ble byrdene for store til at han klarte å forsvare gjelda og Lauvlund kom under hammeren. 25. oktober 1933 ble det på vegne av Småbruk- og Boligbanken avholdt tvangsauksjon på eiendommen Lauvlund. Skatval kommune var eneste bydende ved auksjonen med kr 3.121,50. Skatval kommune solgte senere tilbake eiendommen til Petter for kr 2.000,- og han kunne fortsatt beholde småbruket. Dette var nok en ordning kommunen praktiserte for å avhjelpe den omfattende sosiale nøden som rådde blant bøndene i «de harde 30-årå».

Petter giftet seg på nytt i 1937 med Marie Eidsmo, som var bosatt på Langstein. Hun hadde en datter, Ragna, f 02.07.1923, d 18.03.2015, fra et tidligere forhold. I tillegg tok de til seg en fosterdatter, Liv Høve, f 28.03.1937, d 28.11.2018. De dreiv småbruket til Petter døde av leukemi i 1957. Da flyttet Marie til dattera Ragna som var etablert med familie på Skatval.

Like før Petter døde hadde han overdratt Lauvlund til sønnen Odd. Odd var da etablert med familie i Trondheim så det ble til at han leide ut jorda til en nabo. Småbruket Lauvlund har siden vært brukt som fritidseiendom for familien.

Klara Høve var Oline og Petters første barn.

Odd Peder Høve var født på Langstein og vokste opp på småbruket Lauvlund.

Oline og Petter fikk 4 barn

1. **Klara Høve**, f 06.02.1914, d 27.02.1993. Født på Lyngen i Horg. Hun vokste opp på Langstein, Stjørdal kommune. Gift i Skatval kirke 08.01.1941 med nabogutten Signolf Sivertsvik, f 02.04.1911, d 22.08.1976, fra Langstein. Bondefolk på Risholt, Langstein. De fikk 2 barn Oddny Synnøve og John Sverre.

Døpt i Horg kirke 22.03.1914. Faddere var Ole Høve, Albert Sjøpstad, Lars Aune, Kjersti Høve, Karen Høve og Anne Nygaard.

2. **Herman Høve**, f 15.08.1915, d 13.02.1924. Født på Lyngen i Horg. Herman ble rammet av hjernehinnebetennelse vinteren 1924 og døde 13.02.1924, bare 8 1/2 år gammel.

Døpt i Horg kirke 03.10.1915. Faddere var Lars Aune, Albert Sjøpstad, Iver Høve, Hilde Høve og Anne Løhre.

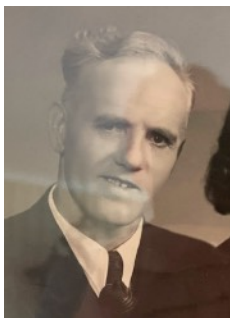
3. **Pettersen Høve**, f 06.07.1919, d 06.07.1919. Dødfødt guttebarn. Fødselen ble meldt til kirken av Petters far Ole, 7. juli 1919.

4. **Odd Peder Høve**, (min far) f 05.04.1925, d 07.01.2008. Født på Lauvlund, Langstein og vokste opp der. Gift i 1952 med Margit Aunøien, f 29.01.1916, d 26.12.2008 fra Rognes, Støren. Odd var byggmester og familien bodde på Hammersborg i Trondheim. De fikk et felles barn Per Otto. Margit hadde to barn fra et tidligere ekteskap Frank og Marit Hildegunn.

Døpt i Skatval kirke 14.06.1925. Faddere var anleggsarbeider Herman Værnes og hustru Astrid, gårdbrukersønn Ole O. Løvaas og pike Borghild Sjøpstad, Melhus

Slik er tunet på Lauvlund i dag. Bjørkelunden som ga plassen navn er fortsatt der den stod for 100 år siden. Det eneste huset som er uforandret er staburet, ellers er det bygd nytt bolighus og låven er restaurert og blitt noe kortere. Siden Petter døde i 1957 er eiendommen brukt som feriested for vår familie.

Johan Herman Værnes lærte tidlig skiferdigheter da han vokste opp på Sørem gård ved Granåsen. Han hevdet seg blant norgeseliten både som kombinertløper og skihopper.

JOHAN HERMAN LUDVIGSEN VÆRNES

Født 16. mai 1897, død 18 november 1961, 64 years old

Sønn av Berit Andersdatter og Ludvig Olsen Værnes

i JOHAN HERMAN LUDVIGSEN VÆRNES ble født 16.05.1897 på Nypsletten, Leinstrand. Han var det første barnet til Ludvig Olsen Værnes, f 07.03.1859, d 26.06.1916, og Berit Andersdatter Hanger, f 30.06.1861, d 27.01.1927. Han hadde en tre halvsøsken Oline Hansdatter Sørstad, f 05.12.1888, d 15.04.1931, Albert Olaf Hansen Sørstad, f 30.11.1880, d 30.06.1964 og Karl Marius Hansen Sørstad f 11.04.1886, d 01.06.1939. Han hadde også fem halvsøsken fra farens barn med flere kvinner, se side 49.

Han ble døpt i Leinstrand kirke 04.07.1897. Faddere var gårdbruker Bengt Larsen Seneppen og hustru Oline Iversdatter, tjenestepike Kari J. Klæt, tjenestepike Berit Kr. Seneppen, ungkar Olaf J. Skotvold, ungkar Sivert Olaus Skjerve. Følgende var anført i kirkeboka: «Foreldres navn, Fraskilt Uhrmager Ludvig Olsen Værnes fra Nedre Stjørdalen og Enke Berit Andersdatter Nypsletten. Foreldrenes bosted: Nypan. Faren var født 1859». Som anmerkning var anført: «Moderens opgave: Hans 4de leiermaal, hendes første utenfor ægteskab».

Johan Herman var 19 år da hans far, Ludvig, døde. Mora Berit døde da Herman var 29 år.

Johan Herman giftet seg I i Steinkjer kirke 22.04.1919 med Astrid Johanne Vikan, f 27.02.1899, d 28.05.1979. Astrid var født på Stadsbygda, men bodde på Steinkjer da de giftet seg. Han var 21 år og hun var 20 år gammel da.

Han hadde en sønn med Astrid Johanne: Herman jr. Værnes, f 30.09.1919, d 07.06.1987.

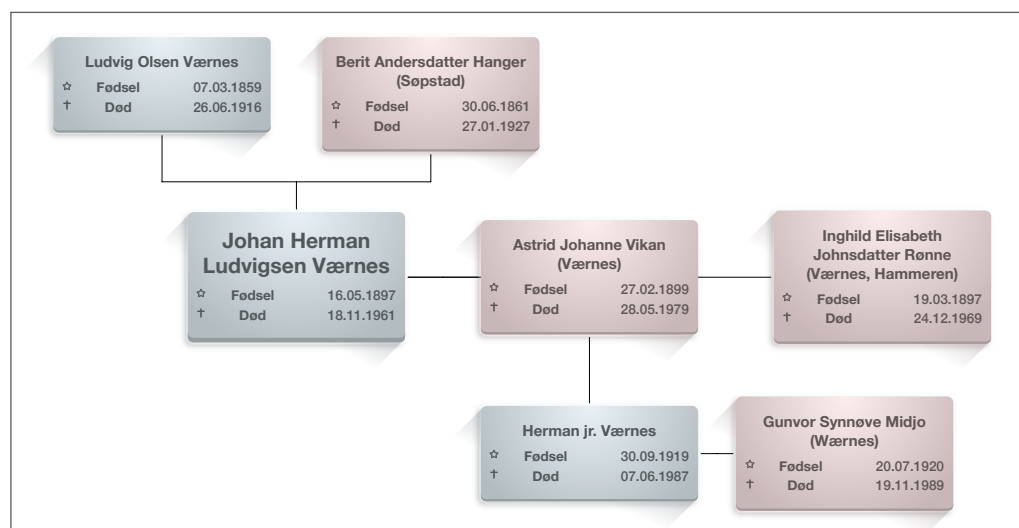
Johan Herman giftet seg II hos Byfogden i Trondheim i desember 1941 med Inghild Elisabeth Hammeren, f 19.03.1897, d 24.12.1969. Inghild Elisabeth var født Rønne og var fra Kristiansund. Hun var fraskilt og bodde i Trondheim da de giftet seg. Begge var 44 år gamle da.

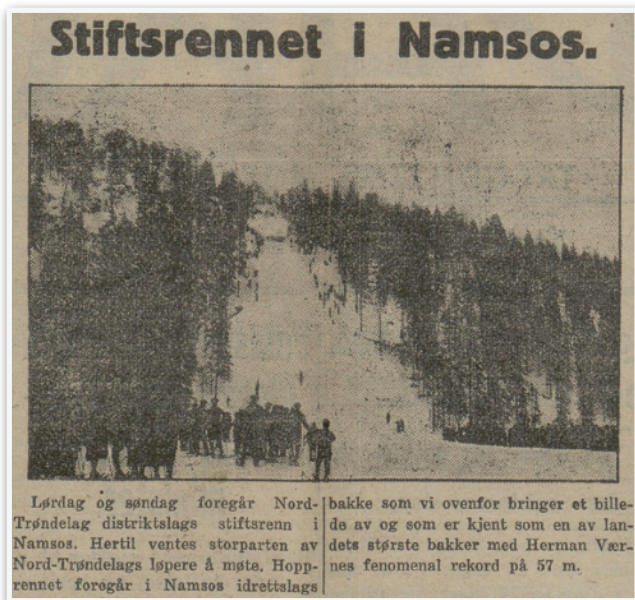
Johan Herman døde 18. november 1961 i Trondheim, 64 år gammel. Hans første kone Astrid Johanne døde 17 år etter ham. Hans andre kone Inghild Elisabeth døde 8 år etter ham.

Herman ble tidlig «satt bort»

Da Herman ble født bodde familien på Nypsletten på Klett ved Trondheim. Han ble født utenfor ekteskap. Foreldrene hadde planlagt å gifte seg, men faren dro fra mora og Herman. Det satte mora i en veldig vanskelig situasjon. Hun ble alene om å forsørge den nyfødte gutten og de tre hun hadde fra ekteskapet med Hans Altsen, som døde to år før.

Johan Hermans foreldre, koner, barn og svigerbarn.

Faksimile fra Nidaros 26.02.1925 som omtaler Hermans rekordhopp i en av Norges største hoppbakker:

Hermans mor følte sviket fra faren veldig fornedrende. I tillegg satte det henne i en vanskelig økonomisk situasjon. Hun ble helt avhengig av fattigvesenet og barna ble tatt fra henne og satt bort på gårder i omegnen. Hele situasjonen ble for tung å bære for Hermans mor og hun ble dypt deprimeret. Distriktslegen fikk henne innlagt på Rotvold asyl sommeren 1898. Herman var da 1 år og ble bortsatt på gården Hegstad Søndre (bnr 48, bnr 6) i Trondheim (den gang Leinstrand kommune). Ved folketellingen i 1900 var han fortsatt på gården og registrert som Herman Værnes, fosterbarn hos gårdbruker Hendrik Haagensen (f 1862) og gårdmannskone Marie Endresdatter (f 1863).

Herman var 4 år da mora ble utskrevet 01.03.1901. Hvor mye han fikk være sammen mora er jeg ikke sikker på, men da hans søster Oline ble konfirmert i 1903 var hun bortsatt på gården Lund ved Heimdal. Der bodde også mora, bortsatt til forpleining. Kanskje bodde også Herman

sammen mora og søstra? Ut fra sykejournalen til Hermans mor, Berit, ser det ut som hun måtte leve et omflakkende liv på flere gårder i omegn. Om barna bodde sammen henne hele tiden har jeg ikke informasjon om. Men kontakten mellom søsknene ser ut til å ha vært opprettholdt, for jeg har funnet postkort som er sendt til søsteren Oline fra alle brødrene omkring 1910–12.

Jeg har ikke funnet mer info om hvor Herman bodde før han var 13 år, ved folketellingen i 1910. Da var han pleiesønn, forsørget av fattigvesenet på gården Søre (gnr 33, bnr 1) ved Flatåsen i Trondheim (den gang Leinstrand kommune). Gårdbruker var Edvard Valsø (f 16.09.1873) og gårdmannskone Gjertrud Valsø (f 04.04.1874). De hadde 4 barn, 2 jenter og 2 gutter i alderen 0–6 år.

Herman satte en fenomenal bakkerekord

Kanskje var det da han bodde på Søre at skiidretten fattet hans interesse. Der var det snørikt og rikelig med muligheter til å leike seg i bakkene. Herman ble en meget dyktig skihopper og kombinertløper og jeg har funnet mange avisutklipp hvor han nevnes blant de beste i Trøndelag på seniornivå. Han deltok også i landsrenn hvor han hevdet seg veldig bra og ble omtalt som et av trekkplastrene:

Han nevnes bl.a. i en forhåndsomtale av hovedlandsrennet i Gråkallen i Trønder-Avisa 18.02.1921: «Rennet tegner til å få en utmerket deltagelse og størsteparten av landets elitetopper skal delta». Herman nevnes som en av de tidligere premierte i tidligere hovedlandsrenn. Hovedlandsrennene ble arrangert i Holmenkollen og Gråkallen.

I mars 1923 deltok Herman i Namdalsrennet og vant Damenepokal, da han vant kombinertklassen. Han gikk 19 km på 1 time 50 min. og det lengste hoppet var på 42 m. Dette i følge Inntrøndelagen (Trønder-Avisa) 24.03.1923.

At Herman var en meget dyktig skihopper vitner en omtale i Nidaros om 26.02.1925. Der er det en forhåndsomtale av «Stiftsrennet i Namsos» med bilde av hoppbakken «...som er kjent som en av landets største bakker med Herman Værnes fenomenale rekord på 57 m.»

10.–11. mars 1923 deltok han i Stjørdalen striftsrenn med over 1000 tilskuere. Han vant langrennet over 18 km på tiden 1.08.38 på lørdag og hopprennet i Kinnsethbakken ved Liavannet søndag. Hoppene ble beskrevet slik: 1. omgang: 34,5 m god strekk, godt fremme. 2. omgang: 33 m, pent og rolig. «Det blev et meget vellykket hopprenn med gjennomgående utmerkede prestasjoner og meget liten fallprocent». Nasjonalbladet 12.03.1923, s 2.

I Arbeiderbladet fra 18.03.1924 kan vi lese at Herman deltok i «landsskirendet» på Steinkjer og ble nr 2 etter landskjente Johan Grøttumsbråten som vant Holmenkoll-medaljen dette året.

I avisa Trøndelagen er det et stort oppslag over hele første side om Gråkallrennet 1931. Det hadde vært svart av tilskuere som kranset hoppbakken da rennet gikk. Herman nevnes da blant «gammelkarene» og han ble knepent slått. Han leverte to kraftfulle hopp på 45,5 m og tangerte bakkerekorden som Sigmund Ruud fra Kongsberg hadde satt året før.

Herman representerte flere klubber under karrieren: Leinstrand var moderklubben hvor han var til han fra 1922 representerte Namsos. Fra 1925 representerte han Melhus og i 1930–31 Strindens IL og fra 1932 Freidig. Siste resultatene jeg har funnet er fra 1936, da var han 39 år og fortsatt aktiv hopper. Jeg er litt usikker på om klubbskiftene sier noe om hvor han bodde, for da han representerte Namsos og Melhus bodde han på Stjørdal.

Herman fant kjærligheten på Steinkjer

Herman giftet seg 22.04.1919 i Steinkjer kirke med Astrid Johanne Vikan, født på «Stadsbygden» 27.02.1899. Han var oppført som Johan Herman Værnes, født på Leinstrand og konfirmert der i 1912, jobbet som snekker med bosted Heimdal, hun som kjøreratter bosatt på Steinkjer. Hermans far var oppført i kirkeboken som «Urmaker Ludvig Værnes». Brudeparet takket for deltagelsen i bryllupet med annonse i Indrøndelagen (Trønder-Avisa) 25.04.1919.

Ved folketellingen i 1920 bodde Herman på Stjørdal sammen kona Astrid, en sønn og en pleiesønn, Erling Vikan, f 13.11.1916 på Steinkjer. Far til Erling var «træarbeider» Ole Halvorsen Rise, f 1896, bosatt på Steinkjer. Pleiesønnen var kona Astrids sønn fra et forhold før hun ble gift med Herman. Sønnen Herman jr. ble født på Steinkjer 30.09.1919 og døpt 02.11.1919. Faddere var H. M Kvam og hustru Signy, Johan Vikan og hustru Anna. De er nok Astrids foreldre for hun er født Vikan. Herman og kona bodde da i Kongens gate 123, Steinkjer, og han var «Chauffør».

I 1925 var Herman og kona faddere til nevøen Odd Peder Høve.

Da Hermans mor, Berit, døde i 1927 stod Herman oppført i dødsfallprotokollen som en av arvingene, og hadde bosted Stjørdal.

Skilsmisse og ny kone

Herman ble skilt fra kona Astrid en gang mellom 1926–30. Hans kone «fraskilt Astrid Johanne Wikan» giftet seg 09.02.1931 i Nidarosdomen med kjøpmann Karl Robert Ramberg, f 18.05.1896, d 17.08.1979, Steinkjer. Astrid hadde bostedsadresse Stjørdal.

I perioden han ble skilt var han ikke aktiv i skibakkene. I allefall er han ikke nevnt på resultatlistene gjennom sesongene 1927–29. Skilsmissen var trolig årsak til dette, for fra 1930 var han aktiv igjen – helt til 1936.

Hva han jobbet med og hvor han bodde etter han ble skilt, er ikke helt kjent. Men han giftet seg på nytt i desember 1941. Da var han smed, så kanskje han hadde jobbet hos sin halvbror Albert som dreiv smedforretning på Melhus. I Norsk Lysingsblad 24.11.1941, s 3, lyses det for smed Johan Herman Wærnes og husmor Inghild Elisabeth Hammeren, begge Gamle Kirkevei 10, Trondheim. De giftet seg hos Byfogden i Trondheim. Det er også kunngjøringer i både Adresseavisen (s 3) og Dagsposten (s 4) 08.01.1942: «Smed Johan Herman Wærnes og Inghild Elisabeth Hammeren». De giftet seg i desember, kanskje nyttårsaften 1941. Hun skrev seg Rønne da hun ble født i Kristiansund 19.03.1897. Hun døde 24.12.1969 i Trondheim. De hadde ingen felles barn, men hun hadde fire barn med sin første mann. Da hun døde brukte hun etternavnet Wærnes. Gravlagt på Lademoen kirkegård i en fellesgrav med sin datter Ildrid og hennes mann.

I følge Arngrim Sjøpstad (sønnesønn av Hermans halvbror Albert) bodde Herman og Inghild en tid på 50-tallet på loftet hos dem på Strinda. Arngrim har beskrevet ham som «en livat kar og glad i en dram – og flink til å fortelle historier».

Han var 64 år da han døde 18.11.1961. Dødsfallannonse i Adresseavisen 23.11.1961, s 18. I registeret «Dødsfall i Norge» var Herman innført som «Herman Johan Wærnes», men i annon-

Dødsfallannonse Adresseavisen 23.11.1961, s 18.

sen er det brukt Herman Wærnes. Så det er benyttet mange forskjellige navnevariasjoner for etternavnet hans.

I dødsfallannonsen til Herman står det «Min kjære mann, vår gode far, svigerfar, bestefar, bror og onkel». Herman hadde bare en sønn, så «vår gode far» tyder på at det er barna til Inghild fra hennes første ekteskap, eller var det fostersønnen Erling. Også halvbroren Albert og hans barn er nevnt i annonsen som bror, nieser og nevøer.

Astrid Johanne var Hermans første kone, de giftet seg i 1919.

Herman sin første kone

 ASTRID JOHANNE JOHANDATTER VIKAN ble født i Rissa, 27.02.1899. Hennes foreldre var kjører Johan Arnt Vikan, f 10.02.1867 i Rissa, d 1941, og husmor Anna Elisabeth Pedersdatter Bjørnhus, f 07.02.1864 på Steinkjer, d 1940. Foreldrene døde på Steinkjer.

Hun giftet seg første gang i Steinkjer kirke 22.04.1919 med Johan Herman. Hun var 20 år og han 21 år gammel da.

Hun hadde en sønn med Johan Herman: Herman jr. Wærnes, f 30.09.1919, d 07.06.1987.

Hun skrev seg for «Astrid Johanne Vikan» da hun døde på Steinkjer 28.05.1979, 80 år gammel. Hennes første ektemann Johan Herman døde i november 1961, 17 år før henne.

Familien til Astrid flyttet til Steinkjer før 1900 hvor hun ble konfirmert i 1914. Hennes far var murer i 1900 og da Astrid konfirmerte seg var han «Kjører».

Astrid fikk enn sønn, Erling Vikan, f 13.11.1916, utenom ekteskap. Far til Erling var «trærbeider» Ole Halvorsen Rise, f 1896, bosatt på Steinkjer.

Etter hun ble gift med Herman i 1919 flyttet de til Stjørdal. Ved folketellingen i 1920 bodde hun på Stjørdal sammen mannen Herman, en sønn og en pleiesønn. Pleiesønnen var hennes sønn, Erling, som hun fikk før hun ble gift med Herman.

Astrid ble skilt fra Herman på slutten av 1920-tallet. Hun bodde fortsatt på Stjørdal med sine to sønner. 9. februar 1931 giftet hun seg II i Nidarosdomen med kjøpmann Karl Robert Ramberg fra Steinkjer. Astrid og barna flyttet da til Steinkjer. Jeg kjenner ikke til om de hadde felles barn.

Herman og Astrid fikk 1 sønn

Herman jr. er oppkalt etter sin far. Han skrev seg Wærnes til etternavn.

Herman jr. Wærnes, f 30.09.1919, d 07.06.1987. Herman jr. ble døpt 02.11.1919 i Steinkjer kirke og faddere var H. M. Kvam og hustru Signy, Johan Vikan og hustru Anna (Herman jr. sin morfar og mormor).

Herman jr. bodde på Stjørdal til mora giftet seg på nytt i 1931. Hermans foreldre ble skilt da han var ca. 10 år. Mora ble gift på nytt med Karl Robert Ramberg fra Steinkjer og familien flyttet omkring 1931 til Steinkjer. Herman jr. ble siden boende på Steinkjer.

Herman jr. giftet seg 8. august 1941 i Steinkjer kirke med Gunvor Midjo, f 20.07.1920, d 19.11.1989, fra Steinkjer. De bodde på Steinkjer og fikk 3 barn: Roar Herman, Eva-Britt og Anne-Karin.

Sønnen Roar Herman, f 21.12.1941, d 16.02.2023, ble gift med Karin Bjørgvik. De bodde på Verdal og fikk 2 barn: Anne-Beate og Trine.

Datteren Eva-Britt, f 02.04.1950, flyttet til Trondheim hvor hun fikk 2 barn med Petter Alf Øverås: Knut Herman, f 25.08.1987, og Gunvor Åse, f 24.02.1989.

Datteren Anne-Karin, f 26.12.1954, flyttet til Trondheim hvor hun ble gift med Ingemund Olav Gullvåg. De har datteren Ingvild, f 14.11.1985.

Inghild Elisabeth var født i Kristiansund. Familien flyttet til Trondheim da hun var barn. Hun var Hermans andre kone, de giftet seg i 1941.

Herman sin andre kone

† INGHILD ELISABETH JOHNSDATTER RØNNE ble født i Kristiansund 19.03.1897. Hennes foreldre var John Bertram Benjaminsen Rønne fra Ørlandet, f 13.10.1872, d, 06.02.1933, og Ingeborg Thorsteinsdatter fra Tingvoll, f 24.09.1874, d 13.05.1962.

Hun giftet seg hos Byfogden i Trondheim med Johan Herman i desember 1941. Barnløst ekteskap.

Hun døde i Trondheim 24.12.1969, 72 år gammel. Hennes mann Johan Herman døde 18.11.1961, 8 år før henne.

I 1900 bodde Inghild sammen familien på Øvervågen i Kristiansund. Familien flyttet til Trondheim før 1910. For ved folketellingen 1910 bodde familien i Øvre Møllenberg gt 22, Trondheim.

Inghild giftet seg første gang 09.04.1916 i Trondheim med elektriker Axel Martin Hammeren fra Beitstad (f 06.10.1892, d 22.01.1954 i Trondheim). I 1925 bodde Inghild og mannen Axel i Ludvig Daaes gt 18 i Trondheim. De fikk 4 barn: 1. August Melvin, f 06.08.1916. Gift i Lademoen kirke, juni 1941 med Solveig Johnsen. 2. Ildrid Margurite, f 19.08.1918. Gift med Arne Heggem. 3. Gerd, f 23.10.1919. Gift med Gunnar Wiggen. 4. Arnfinn Ingolf, f 13.09.1922.

Inghild ble skilt fra Axel tidlig på 1930-tallet for i 1936 fikk Axel en sønn, Axel jr., med sin nye kone Helga Hammeren (f 1906, d 1994). I Axels dødsfallannonse i Adresseavisen 28.01.1954, s 6, er døtrene han hadde med Inghild nevnt, men ikke sønnene. Kanskje var de døde?

Inghild var fraskilt da hun giftet seg med Herman i desember 1941 hos Byfogden i Trondheim. Barnløst ekteskap.

Hermans far vokste opp på Skatval

† LUDVIG OLSEN VÆRNES ble født på Bremset, Skatval i Trøndelag 07.03.1859. Han var sønn til inderst Ole Bessesen Bremset (f 1833) og kona Gurianna Larsdatter (f 1835) fra Skogn. Gift 12.02.1858.

Veiarbeider Ludvig Olsen Bremset ble gift 30.01.1890 i Værnes kirke med Hanna Andersdatter, f 1865 på Røros. De fikk en datter, Signe Lovise Henriette Ludvigsdatter, f 21.02.1891. Signe døde bare 1 uke gammel 28.08.1891. Familien bodde på Værnesmoen, Stjørdal. Ved Folketellingen for Stjørdal 1891 (pr. 1. januar) bodde Ludvig Olsen og kona på Nedre Stjørdal.

Ludvigs ekteskap varte ikke lenge, for i 1892 fikk han to barn med andre kvinner. Han ble skilt fra kona etter dette. Da han fikk et tredje barn utenfor ekteskap i oktober 1894, var han oppført som «fraskilt mann». Totalt har jeg funnet at han hadde 4 barn utenfor ekteskap med 4 forskjellige kvinner før han traff min oldemor Berit Andersdatter. Så Ludvig var nok ikke den personen Berit trengte for å få orden på livet sitt etter hun ble enke.

I følge min oldemor var Ludvig Olsen fraskilt urmaker fra Nedre Stjørdal, og deres barn Herman var hans 4. leiermål (barn utenfor ekteskap).

Ludvig døde 26.06.1916 på Tørrem, Nes, Ørland da han var 57 år gammel. Gravlagt 01.07.1916, Nes kirke, Ørland.

Hermans 5 halvsøsken, faren Ludvigs barn

1. **Signe Lovise Henriette Ludvigsdatter**, f 21.02.1891. Signe døde bare 1 uke gammel 28.08.1891. Mor: Ludvigs kone Hanna Andersdatter, f 1865 på Røros.

2. **Ole Ludvigsen Værnes**, f 02.06.1892. Mor: tjenestepike Marit Pedersdatter Solem, f 1861. I kirkeboka er anført: «Hendes 3. leiermaal med 3 forskjellige, hans 1. Opgaven af barnets mo-

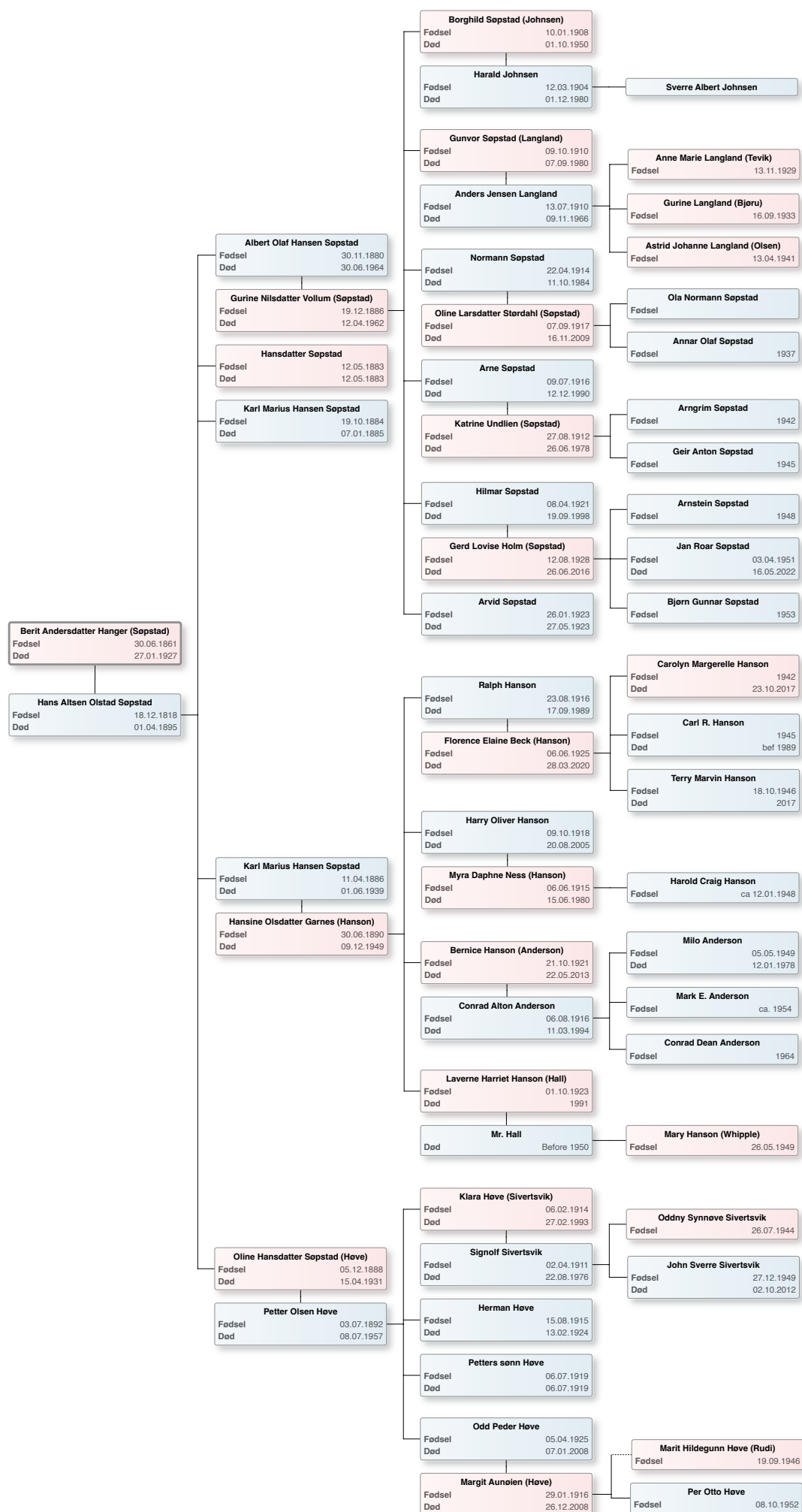
der». Ole var født i Klæbu og ble konfirmert der i 1906. Ole var oppført som løsarbeider med bopel Heimdal da han giftet seg 01.11.1915 i Kråkstad, Akershus, med tjenestepike Anna Nikoline Rottensaunet, f 12.08.1892 i Hemne. I kirkeboken var Ludvig oppført som brudgommens far, ugift «Uhrmager».

3. **Peder Ludvigsen Varmdal**, f 04.03.1892. Mor: Kari Pedersdatter, f 1851, fra Dragsten. Kari 5. leiermål. Far til Peder var «Uhrmager gift mand» født i 1859. Da sønnen Peder giftet seg var Ludvig oppført som far til brudgom sagbruksarbeider Peder Ludvigsen Varmdal fra Hyttefossen, f 1892 i Selbu, døpt 11.03.1892, konfirmert 02.06.1907. Peder giftet seg 28.04.1913 i Klæbu med Ingeborg Olsdatter Eggan, f 1894.

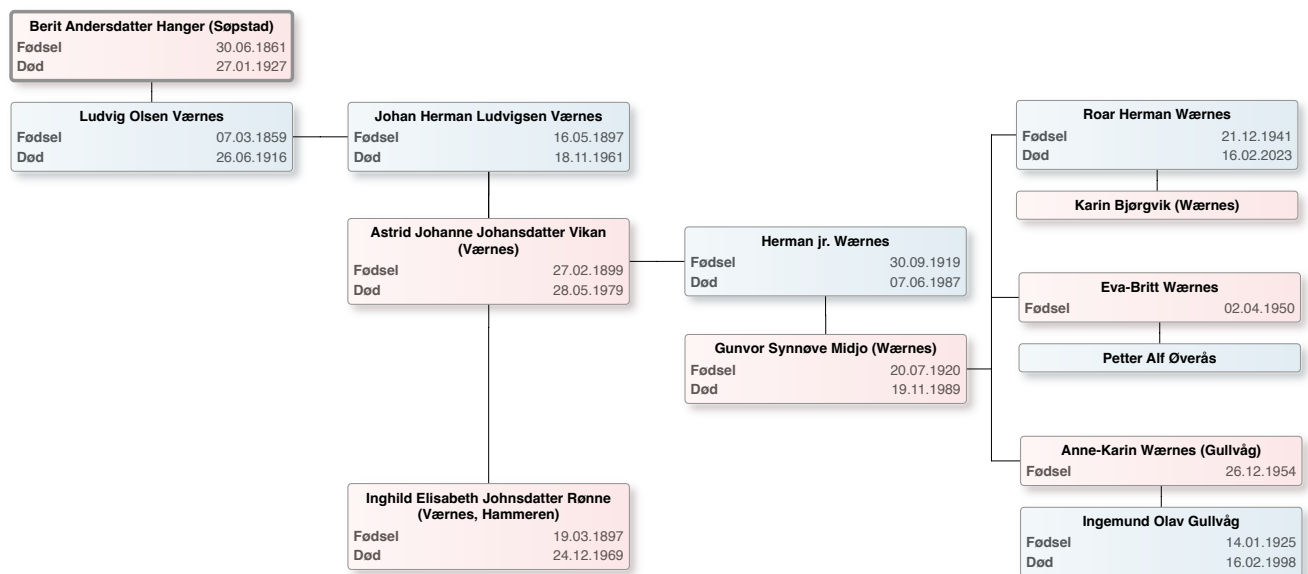
4. **Arne Ludvigsen Hammer**, f 17.10.1894 (døpt i Værnes kirke 11.11.1894). Mor: pike Nikoline Kristensdatter, f 1874. Nikolines første leiermål. Ludvig står oppført som fraskilt mann født 1859. Bosted Øyanmo, Stjørdal. Da Arne ble konfirmert 03.10.1909 var han innført med navnet Hammer og bosted Kvithammer og hans far Ludvig stod oppført som «Ungkar arbeider». Da Arne Ludvigsen Hammer giftet seg 30.06.1935 stod Ludvig Olsen Værnes oppført som hans far og «Anleggsarbeider». Arne var småbruker på Hammer og kona var sykepleierske Jenny Boletta Ås, f 18.01.1897 fra Fræna, bosatt på Kvithammer, Stjørdal.

5. **Arntine Kristine Ludvigsdatter Brattli**, f 18.02.1896 (døpt 19.04.1896). Mor: pige fattiglem Guri Arntsdatter fra Svorkmo (Barbo), f 1867. Det er morens 6. barn. Ludvig står oppført som «gift mand uhrmager» fra Stjørdal, f 1856. Arntine ble konfirmert 02.10.1910, Moe kirke i Orkdal, hennes bosted var Brattli ved Vormdalen i Orkdal. Arntine (Anna) døde i Rissa 31.07.1915, «Uhrmager Ludvig Olsen Værnes» står oppført som far.

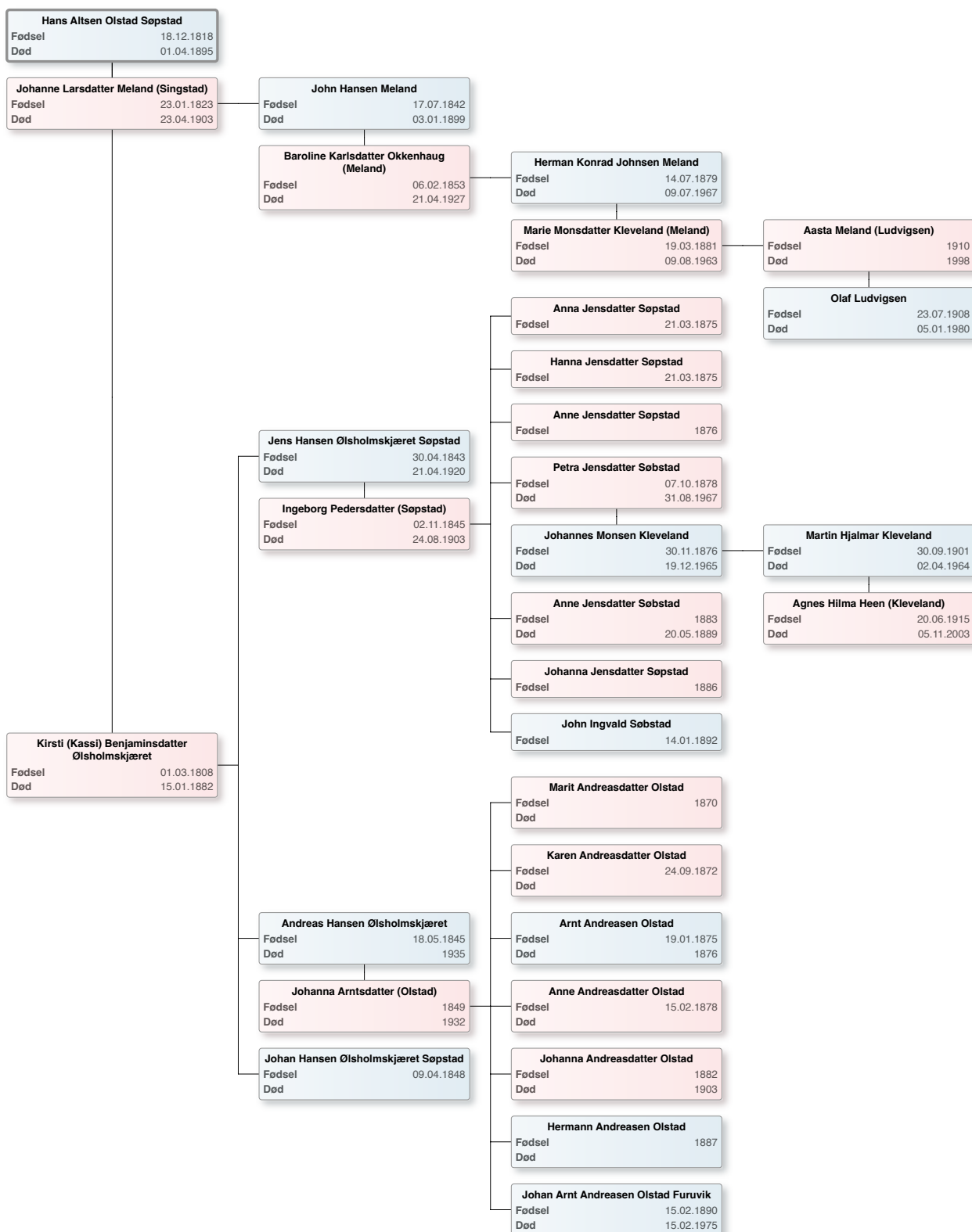
Etterkommerdiagram Berit Andersdatter og Hans Altsen

Etterkommerdiagram Berit Andersdatter og Ludvig Værnes

Etterkommerdiagram Hans Altsen, Johanne og Kirsti

Kilder

Adresseavisen, Adressebøker, Arbeider-Avisa, Arbeiderbladet, Bygdebøker, Digitalarkivet.no, Death Certificate, Dødsfallprotokoller, Emigranter over Trondheim 1867–1930, findagrave.com, Folketellinger i Norge, Gravminner i Norge (Slekt og data), Kirkebøker, Avisa Nidaros, Skifteprotokoller, Sykejournaler, The Bismarck Tribune, Tor Bjørn's familieside (MyHeritage), Trønder-Avisa, US føderale folketellinger.

Flere kilder er nevnt direkte i teksten.

Nettsted med utfyllende opplysninger

<https://hoeve.no/aner>